

TOPLUM

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAYI 59 1 HAZİRAN 1973

saldırıları yine başladı

BENİM ANADOLUM

Karadeniz sahilinin Ordu ili-ne bağlı, şirin bir kasaba vardır. İşte burası üretim merkezlerinin önemlilerinden olan FATSA'dır. Bilhassa yaz mevsiminde doyum olmak bu sahil kentine. Buranın güzelleşip şiirleşmesini sağlayan, köylünün ürettiği fındıktır.

Ağustos gelir, fındıklar toplanmağa başlanır. Eylülde satışa çıkarılır. Devlet gayet iyi bir fikirle nahiyeye fındık alım kooperatifi kurmuştur. Gayesi de malûm: köylünün malına aracı sokmamaktır. Oyle olması da lâzımdır zaten. Mademki köylü üretiyor, köylü ne den aracıyı satmasın? Ne kadar güzel bir şeydir. Ama ne yazık ki, düşünülenin de ötesinde bir takım olanaksız haksızlıklar olmaktadır. Güzel Anadolunun Çamaş'ında meşhur tefeciler vardır. Bunlar gün geçtikçe çoğalmakta ve varlıklarını genişletmektedirler. Tefeciler köylüyü kandırıp düşük fiatlarla mahsulünü alıp, yüksek rantımanlı gerekçesi ile, Kooperatife devretmektedirler. Böylece aradan aracı kaldırılıp, araya vurguncu tefeci girmektedir. 10.000 kg. fındık alan tefeci, kilobaşına 50 kuruş safi kâr etse, 5000 lira para almaktadır. Bu iş ancak 20 dakika sürmektedir. Eylül ayında koda manlar bir kat daha kabuklanmaktadır. Anadolunun güzel Çamaş'ına bakılınca insan kendini rüyalar âleminde hisseder. Ama gerçek yüzünü bir bilse, mutsuz insanların mutluluğunu bir görebilse insan, değil orada durmak, ora yı hatırlamak bile istemez. Bir sürü, gökdelen misali binalar vardır. Alt katı ya özel yazıhane, ya da mağazadır. Tefeciler, çalışan köylünün çalışmasıyla bunlara sahip olmuşlardır. Köylü ise fazla para alabilmek ümidiyle ancak bu binaya girebilmektedir. Müstahsil köylü fındığı harmana attığı gün alacaklı tefeciler oraya damlamışlar zaten. Müstahsile gerekli gözdağını verirler.

Çok mutsuzlaştığım anlar olmuştur güzel Çamaş'ında. Alacak yüzünden tartaklananları görmüşümdür, çeşitli olayların şahid olmuşumdur. Hiç unutamam. Nahiyemizin pazarı olması nedeniyle bir Eylül pazarında nahiyede bulunuyordum. Üstü başı yamalı,

saçı sakalı birbirine karışmış, cileli hali yüzünden okunan 50—55 yaşlarında bir köylü, fırının bir köşesine çekilmiş, elindeki katıksız ekmeğini yemekteydi. Nahiyemizin sayılı tefecilerinden olan biri fırının kapısından içeri girip köylünün yakasına sarılıp küfürü basması bir oldu. Köylünün eli ayağı tutulmuştu sanki. Ağzında kalan bir lokma ekmeği bile yutmak cesareti göstermeden, nâmeleri kuzu kuzu dinlemek zorunda kaldı. Tefeci, ağzına geleni söylüyordu. Daha fazla tahammül edemedim, oradan ayrıldım. Sonradan öğrendim ki, köylü, oğlunun düğününde faizle para almış; parayı zamanında ödeyememiş. Bu mudur cehaletle büyüyen köylünün kaderi? Çileli köylü, 11 ay, bir ayı bekler. O ay da ona zehir olur zaten. Bir fertnin bir çaresini aramak zahmetinçikip da bu haksızlıkları önlemede bulunmaz. Karadeniz sahilinin medeniyetten mahrum bölgeleridir buralar. Doğu Anadolu misali hastanın salları üstünde taşındığı bölgeleri vardır bu kentin. 17 Muhtarlığın bağlı olduğu nahiyede birkaç yıl önce kurulmuş olan bir ortaokul vardır. Ne yazık ki, öğretime özel bir binada devam edilmektedir. Bir veya iki tane stajyer öğretmenle de bu işi yürütmektedirler. Bu okuldan mezun olacak bir Anadolu çocuğundan ne beklenir ki? Hayatta hangi dereceye kalı tek ümüdünü devlete bağlamıştır. dar başarıya ulaşabilir mi? Köylü Ne var ki, tefeci, vurguncu köylünün kafasına bir balyoz gibi oturmuştur. Haksızlık önlenmelidir. Köylü Tarım Kredi Kooperatifine borçludur. İlâcını, gübresini alamadığından, tefeci peşin alıp, ona iki misli fiatla veresiye satmaktadır. Burada gerçek hizmet köylüye mi yapılmaktadır, yoksa vurguncuya mı? Köylü, üretimi yaptığı halde tüketimi ve aracılığı vurguncular yapmaktadır.

Yakup Orhan

(Eskişehir)

DEĞİNMELER

Değerli TOPLUM ilgilisi,

TOPLUM'u her hafta —mutlaka— alırım. Güldürü yönüm, biraz güçlü. Her hafta arkalı önlü bir sayfa olarak, beğeneceğinizi umduğum, «değınmeler» başlıklı, çeşitli konular hakkında üç—beş satırı kapsayan yazılar göndereceğim TOPLUM'a. Bunları derginizin bir köşesine iştirirseniz sonsuz mutluluk duyacağım.

● Sayın İlhami Sosyal 3.4.1973 sayılı Yeni Ortam'da ne diyor: «Koskoca bir Kurtuluş Savaşımız var. Nerede bunun romanı, öyküsü, filmi.. Efendim tiyatrosu?» Bre adam, şimdi bunlarla uğraşacak, teşvik tedbirlerinin tatlı rüyasına yatanları rahatsız edecek zaman mı? Hem senin bu konuda hiç bilgin yok galiba! Görmüyor musun, küçük ve büyüklerimizin hayranlıkla okudukları Teksas'ı, Zagor'u, Kaptan Swing'i, Tommiks'i? Büyük dostumuzun —elli yıl önceki baş düşmanımızın— kurtuluşunu (!) okumak, öğrenmek aynı kapıya çıkmaz mı? İşte bilgisizliğin burada!

● TRT Genel Müdürü Musa Oğün, Kemal Atatürk'ün sözüne (Türk, Oğün, Çalış, Güven) uyup öğünüyor: Efendim neymiş, Antalya TV'si hizmete —hem de Türk ulusunun hizmetine!— girmişmiş. Bence biz, girdiğiyle, çıktığıyla değil, yabancıların —özellikle Alman ve Amerikan— cebine indirdiğimiz milyonlarla öğünyoruz... Oyle ya! Her teknisyenin ayığı 70 bin Türk Lirası! (Not: «Bence...» den sonrakiler, yirmi yıl mekteplerde dirsek çürütmüş ve de şimdi 1400 lira aylıkla çalışan bizim teknisyenlerimizi çatlatmak içindir. Keşke çatlasalar da, yerlerine birkaç yabancı alsak!)

● TRT, «inciler»ini sürdürüyor. Her ocakbaşı mıdır, tarla dönüşü müdür programında bir köylünün kafasını gözünü, elini kolunu kırıyor, bir yerinde bir çıban çıkartıyor, hasta ediyor. Daha sonra da «kocakarı ilâçlarını kullanmak isteyen bu zavallının başına öğretmeni getirtip bağırıyor «Doktor! Doktor!» Sanki doktor kapı komşusu, gitmek için «302 Mercedes» hazır, asfalt yol giysi, yiyecek ve en önemlisi külürü tıstamam! Kazım Özalp

TOPLUM DA

HABERLER / YORUMLAR

BU
HAFTA

TOPLUM'A GÖRE

Asıl Tehlike

Yazan

TURHAN ERKER

6'ncı sayfada

- «Türkiye» başlığı altında yer alan haberlerde «Türk — İş kongresi», «Demokrasi ve «Sıkıyönetim» gibi haberler veriliyor.
- «Çay Üreticisinin Dramı—2», orta sayfalarda.

Türk Sendikacılığının
Dönemeci
YAZAN :
ANIL ÇEÇEN
14 ve 15. sayfalarda

SUÇLU KİM
YAZAN :
MEHDI ZİT
7 nci Sayfada

POLİTİKA VE ÖTESİ

Mehmed Kemal
YAZAN :
REFORMCULUK
11'inci sayfada

- 21'inci sayfada «İşçiler» var.
- Dünya olayları ve «Ortadoğu Raporu» 22, 23 ve 24'üncü sayfalarda. Ortadoğu Raporu'nun konusu: «Arap Dünya sında emperyalizmin en güçlü dayanağı: Suudi Arabistan». Afrika/73'te ise «Moritanya» anlatılıyor.
- Bu hafta TOPLUM mizah, 25'inci sayfadan başlıyor. Hasan Hüseyin'in «yüksek bir huzura» sı 25 ve 26'ncı sayfalarda: «Yaşasın sıkıyönetim!» 27'den 31'inci sayfaya kadarki Lâle Devri'nde Teoman Okaygün'ün iki yazısıyla «Yeniçerilikler» tefrikamız ve karikatürler, fıkralar var.
- Mehdi Zit'in «Suçlu kim?» başlıklı yazısı 7'nci sayfada.

Kapak: Fahri Karagözoğlu

TOPLUM

cuma günleri yayımlanır / haftalık
siyasi haber ve yorum dergisi

GAMAYA Gazetecilik
Yayın Limited
Şirketi adına
Sahibi ve Genel
Yönetmeni :

Turhan ERKER

Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü
A. Emre İleri

TEL : 18 07 59

YÖNETİM YERİ : Meşrutiyet
Cad. Hatay Sok. 10/15
Bakanlıklar - Ankara

HABERLEŞME :
Posta Kutusu 160
Ulus - Ankara

TOPLUM Dergisinin bu sayı, Başkent Matbaacılık tesislerinde dizilmiş ve basılmıştır. Kişiler Akan Klisecilik'te yapılmıştır. Dağıtım : Hür Dağıtım

ABONE

6 aylık (26 sayı) 65 TL.
Yıllık (52 sayı) 125 TL.
Yurt dışı (uçak) 190 TL.
ABD (uçak) 310 TL.

İLÂN TARİFESİ

Arka kapak 5.000 TL. Arka kapak 4.500 TL.
(renkli)
Sütun cm. 50 TL. (siyah-beyaz)

Sevgili TOPLUM okuru

Seçim deyince bir ülkede akla önce huzur gelir. Halkın oyunun en sağlıklı biçimde belirlenmesi «hukuk devleti» nin gereklerinin tam olarak yerine getirilmesine bağlıdır. Son yıllarını, çeşitli rejimler üzerinde açık — kapalı arayış denemeleri ile geçiren Türkiye, «Demokratik Rejimi» seçmede kararlılık gös tererek, şimdi bu rejimin gereği olan seçimlere gitmektedir.

Oyleyse, şu anda Türkiye'de her işin başında huzuru aramak gerekiyor. Ama şu son onbeş günkü olayları gözden geçirenlerin, «huzur» diye bir nesneye rasladıklarını sanmıyoruz.

Aksine, ipleri başkalarının elinde olan çok kişinin huzuru bozmak için elden geleni yapma çabası içine girdikleri görülüyor.

TOPLUM, bu hafta kapağı ile, haberleri ve yorumlarıyla bu konu üzerine eğildi. Eğitim kurumlarındaki kıpırdanışların, Darwin'e kadar uzanabilen dillerin, TBMM'nin çatısı altında milletvekili dövmelerin, düşünce özgürlüğü ile, «hayatta en hakiki mürşitinin bilim olduğuna inanan» Atatürkçülükle ve seçimlerini yapmaya özendiğimiz demokrasi ile nasıl bağdaştırılacağını düşünmenin yine zamanı gelmektedir. Ve bu alâmetlerin sonunun nereye varacağını hesaplamak için ise çabaya gerek kalmamaktadır. Birkaç yıl öncesine bakmak yetip de artacaktır.

Pandalarla mevzilerini ayakta tutan gerici — tutucu güçlerin, herkesten iyi bildikleri gerçek güçsüzlüklerinin kompleksi içindeki çırpınmalarından rejimin korunması, gündemde ki en önemli sorun olarak karşımızda bulunmaktadır.

TOPLUM

Demokrasi

(Kapaktaki konu)

Tehlike çanları

Millet Meclisinin geçen haftanın ortalarındaki bir toplantısında meydana gelen ve Meclis binasının dışında da devam ederek kanlı bir biçim alan olay, aslında, «şahsına münhasır» âdi bir saldırı değildi. Bu olay, yurdun çeşitli bölgelerinde sürdürülmekte olan saldırılarla birleştirilerek değerlendirilmeli ve böylece gerçek niteliği ortaya konulmalıdır.

Millet Meclisinin sözkonusu toplantısında, AP ile CGP'nin ortaklaşa tezgâhladığı sözüm ona Toprak ve Tarım Reformu Kanun Tasarısının görüşülmesine devam edilecekti. CHP Kars Milletvekili Turgut Artaç, partisinin neden böyle bir kanunun parlâmentodan geçme sorumluluğuna katılmak istemediğini anlatmağa çalışıyordu. CHP, başlangıçtan beri bu tasarının Türk köylüsünün gerçek ihtiyacını karşılayacak bir kanun çıkarmağa ikna edemediği için, sonunda engelleme yoluna gitmek zorunda kalmıştı.

Aşına bakılırsa, AP ve CGP'nin tüm milletvekilleri toplantılara katılımsız olsalar, istedikleri tasarımı geçirmekte güçlük çekmezlerdi. Fakat, her iki partinin milletvekilleri de Meclis çalışmalarını seçim çalışmalarının ardına itmişlerdi ve büyük bir çoğunluğu bu yüzden Ankara'ya bile uğramıyordu. Bu partiler istiyorlardı ki, Millet Meclisinde çoğunluk, ana muhalefet partisi durumunda bulunan CHP'nin de katılmasıyla sağlansın ve bu parti böylece, benimsemiş olduğu ve kırmızı oy vereceğini açıkladığı bir tasarının Millet Meclisinden geçmesine, onun sorumluluğuna katılmasına yardımcı olsun. CHP ise buna yanaşmıyor; AP ve CGP'nin sandalye sayısı, Meclisten her türlü tasarımı geçirecek çokluk tadır, bu çokluk biraraya gelsin ve hükümet protokolünde belirtilen tasarıların geçmesini sağlasın, diyor. CHP, Meclis çalışmaları bo-

yunca AP ve CGP'nin tüm millettekilleriyle toplantılara katılıp katılmadıklarını da denetleyecek, böylece üç-beş kişiyle tasarı geçirmenin önüne de geçmiş olacaktı. Bunun içindir ki, içtüzüğün kendilerine verdiği hakkı kullanarak sık sık yoklama isteğinde bulunacaktı. Mademki iki koalisyon partisi bir takım kanunları çıkarma kararında olduklarını kamuoyuna açıklamışlardı, şu halde bu kanunları, Personel Kanununda olduğu gibi, on-onbeş kişiyle değil, çoğunluğu elle rinde bulundurmamak suretiyle çıkarmalıydılar.

«Süleyman Bey» gürledi.

Turgut Artaç, kürsüde işte bunları söylüyor ve amaçlarını AP'lilerle CGP'lilere anlatmağa çalışıyordu. Bu sırada, yaptığı bütün çağrılara rağmen arkadaşlarının Meclis

CHP Kars Milletvekili Turgut ARTAÇ
(Gözünü budaktan sakınmaz)

toplantılarına katılmalarını sağlamış bulunmanın da ezikliği için de bulunan AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, birden yerinden fırladı ve dam üstünde saksakağın misali, şöyle bağırdı:

«— Muhalefetin hiç mi sorumluluğu yoktur?»

Süleyman Bey sinirlenmişti. Böylesine bir çıkışı, Parlâmentoya girdiğinden bu yana ilk defa yapıyordu. O kadar ki, kardeşlerine hak sız menfaat sağladığı yolundaki tartışmalar sırasında bile böyle bir davranışın içinde olmamıştı, olmamıştı.

Turgut Artaç'ın, hiç beklemediği bu müdahale üzerine Demirel'e ağır bir söz söylediği kulislerde be-

lirtiliyordu. Ama, AP grubunun bir bütün halinde Artaç'ın bulunduğu kürsüye doğru hücum geçmesi, bu sözler yüzünden olamazdı. Çünkü, o sırada toplantı salonunda öylesine bir uğultu vardı ki, herhangi bir sözün tam anlamıyla tesbit edilebilmesi çok güçtü. AP grubunu teşkil edenler, imama uymuşlardı. İmam herhangi bir davranışta bu lunur da, cemaat ondan geri kalırmıydı?

Yumruklar konuşuyor

Bu yüzden çıkan olay, dakikalarca sürdü. Herkes, önüne kim gelirse gelsin, tanrı yarattı demeden, yumruğu suratının ortasına patlatıyordu. Kavgaya bir ara CGP'liler de karışma hevesi gösterdiler. Ancak, CHP'lilerin bir kısmının onlara doğru yeni bir cephe açması, hepsinin birden yerlerine oturması sonucunu verdi. AP—CHP kavgası da yumruklar gücünü kaybetmeye başlayınca ve yorgunluk alâmetleri böylece kendini gösterince sona erdi.

Ama olay, burada kalmadı. Turgut Artaç, Mecliste çoğunluk bulunmadığı yolunda yoklama yapılmaya başlanınca, evine gitmek üzere ayrılmıştı. Meclis binasının dışına çıktı. Dışarda bir grup AP'li kendisini bekliyordu. Artaç yanlarına yaklaştığında önce sözle, sonra da hep birlikte yumruklarla saldırıya geçtiler. Kars milletvekili, Meclisten ayrılmakta olan öteki parlâmenterlerin yardımıyla saldırıların elinden kurtuldu ama, yüzü gözü kan içindeydi. Kendisini doktora götürüp ilk tedavisini yaptırıldı, daha sonra da bir otomobile bindirerek evine gönderdiler.

Alâmetler belirdi

Aslında önemli olan, Turgut Artaç'ın birkaç AP'li parlâmenterinin saldırısına uğraması, yüzünün

DEMİREL VE FEYZIOĞLU
Sorumluluğun iki ortağı

gözünün kan içinde bırakılması ve ya ona saldıranların kimlikleri de-ğildir. Önemli olan, Demirel'in tu-tumu ve bir takım AP'lilerin bu tu-tumu bir teşvik anlamında kabul-lenmesi, saldırıya geçmesi ve böyle-ce, bir süreden beri yurdun çeşitli bölgelerinde yer yer patlak veren olaylarla bu durum arasındaki iliş-kidir. Demirel'in teşvik edici tutu-mu, AP grubunun hemen bunun et-kisi altında kahrışı ve yurt içindeki olaylar birbiriyle birleştirildiği ve değerlendirildiği zaman, ortaya, plânlanmış bir hareketin varlığı çıkmaktadır.

ALPASLAN TÜRKES
Başbuğu sevsinler

Komando veya «ülküçü» — yâ-ni Ülkü Ocaklı — denilen sağcı öğ-renciler, birçok okulda boykotları yeniden başlatmışlar, derslere katıl-mak isteyen öğrencileri tehdit et-mişler, öğrencilerin okuyacakları kitapları kendileri tespit etmek istemişler, öğretmenleri etkileri altı-na almağa çalışmışlar ve hattâ, ge-ziye çıkan siyasi parti liderlerinin konuşmalarını engellemek için bin bir türlü harekete girişmişlerdir.

Kayseri'nin Pazarörene bucağın-daki Mimar Sinan İlköğretmen Okulundaki baskıyı 5 Mayıs Cuma-günden beri sürdürmekte olan-lar, bu komandalardır.

Yirmi kişilik bir komando gru-pu, okulda kavga çıkarmış, yakala-dıkları öğrencilerden Hasan Kut-lu, Mustafa Albayraklı, Selâmi Şim-şek ve Nevzat Kızıl'ı dövmüşler ve bıçaklamışlardır.

Kadim Kılıçarslan, Kenan A-rık, Tayyar Kaya ve Yüksel Kurte-ke'nin adlarındaki öğrenciler ise ko-mandoların kendilerine işkence yap-malarından korktukları için ölümü tercih ederek intihara kalkışmış-lardır.

Komandolar, 300—400 kişilik gruplar halinde, bucak merkezinin içinde ve okul bahçesinde gösteri-ler yapmışlar, öğretmenlerin loka-line saldırmışlar, orada ellerine ge-çirdikleri bir öğretmeni dövdükten sonra, lokalin camını çerçevesini yere indirmişlerdir.

Bunların marifetleri bundan i-baret de değildir. Boyunlarında üç hilâli kolyeler taşımakta, yakala-rına bozkurt rozetleri takmakta, birbirlerini «Başbuğ'a selâm» diye selâmlamakta ve «Türkescilerden

başkası bu okulda yaşatılmayacak-tır.» diye bağırarak etrafa dehşet salmaga çalışmaktadırlar. Okulda ders aya bir şey kalmamıştır. Okul Müdürü, durumu Millî Eğitim Bakanlığınâ bildirmek, zorunda kalmıştır. Bakanlık da okulu, ders yılı sonuna kadar kapatmaktan baş-ka çare bulamamıştır.

Darwin yasak!

Ankara'daki Yüksek Öğretmen Okulu'nda öğretmenlere Darwin na-zariyesi konusunu işletmeyenler de komandalardır. Bu komandoları okul içindeki bazı öğretmen ve yö-neticilerin himaye ettikleri, müfet-tiş raporlarıyla saptanmış, o gün-lerde Millî Eğitim Bakanına vekâ-let eden Adalet Bakanı Fehmi Al-parşlan, bu öğrenci ve yöneticilerin görevden alınmaları yolundaki ka-rarı onaylamış, ancak vekâlet süre-si sona erince ve Prof. Sabahattin Özbek görevine dönünce, bu karar hasıraltı edilmiş, söz konusu öğ-retmenlerle yöneticilerin okulda kalmaları sağlanmıştır.

Bir yandan da olay, Adliyeye intikal ettirilmiştir. Mahkemede i-fade veren iki öğretmen, komando-ların baskılarını anlatmış bu yüz-den bilimsel çalışma yapamadıkları-nı söylemişlerdir.

Trabzon ve Konya'da olaylar

Trabzon'da, 13 Mayıs Pazar gü-nü yapılan sayım ve yazım sırasın-da Bitlis Öğrenci Yurdunu basan-lar da, sayım ve yazım işlemiyle görevlendirilmiş komandalardır.

Konya Selçuk Eğitim Enstitü-sündeki olayları, yaratanlar da yi-ne bunlardır. Okul Müdürü, Musta-fa Lorça adında bir komando ta-rafından ölüme tehdit edilmiş, Di-siplin Kurulu da bu komandonun bir yıl süreyle okuldan uzaklaştırıl-

masını kararlaştırmıştır. Bunun ü-zerine komandolar harekete geç-mişler, kararı protesto etmek için 275 öğrenciyi derslere sokmamış-lardır. Derse girmek isteyen öğren-ciler ise kapıları tutan komandolar tarafından geri çevrilmiştir. Bu-nun üzerine Okul Müdürü, okulu kapatmak zorunda kalmış ve An-kara'dan, olayı incelemek üzere müfettiş istemiştir. Bakanlık mü-fettişleri, 52 komandonun ifadesini almış, bunlar hakkında disiplin ce-zası uygulama işini Bakanın takdi-rine bırakmıştır. Oysa, yönetmeli-ğe göre bu öğrencileri cezalandır-mak Okul Disiplin Kurulunun gö-revidir. Müfettişler, öğrencileri, yö-netmeliğe uygun olarak Okul Disi-plin Kuruluna vermeğe cesaret ede-mişler, ya da bunu tehlikeli gör-müşlerdir.

Manisa olayları

Manisa Lisesi ve Erkek Sanat Enstitüsünde «Genç Ülküçüler Teş-kilatı» adlı örgütü kuranlar da ko-mandolardan başkası değildir. Bun-lar, sağcı geçinen bazı öğretmenle-ri de aralarına alarak bir lokalde devamlı toplantılar yapmakta, bir birlerini «Başbuğ» diye selâmla-maktadırlar. Komandalardan Ali Yar'ın, Atatürk'ün büstünün dikile-ceği yerin önünde Atatürk'e küfür ettiği, okulun üç öğrencisi tarafın-dan tesbit edilmiş ve komando mahkemeye verilmiştir. Ancak, öte-ki komandolar hemen mukabil ta-arruza geçerek, Ali Yar'ın Atatürk'e küfür ettiğini tesbit eden öğren-cileri «sosyalizm propagandası» yapmakla suçlamışlardır.

Bu olaylar, yurdun çeşitli böl-gelerine yayılıp gitmekte ve zaman zaman da, Bolvadin'de görüldüğü gibi, siyasi parti liderlerine ve özel-likle CHP Genel Başkanı Ecevit'e karşı bir takım tertiplere dönüş-mektedir.

Tertiplerin asıl amacı

Komandoların okullarda baş-lattığı bu hareketin, aslında, seçim-ler için bir prova olduğu kimsenin gözünden kaçmamaktadır. Bunla-rın amacı, seçim sırasında «solcu» sayılan partilerin mensuplarınca ve liderlerince düzenlenecek top-lan-tılara katılmak, etrafa sataşmak, olaylar çıkarmak ve böylece seçim-leri çözümlenerek çıkarmaktır. (TİP'in başından geçenler, bunu ilk ör-

Halkı iktidardan değil, muhalefeti, muvafakati ile rejimden şikâyet eder duruma getirmek, faşizme yatak sermektir. Şimdi Türkiye'deki gerçek iktidarın

temsilcisi Sayın Demirel, muhalefet jurnalcılığı yapmağa kalkışarak, 1965 ten beri üst üste oynadığı tehlikeli oyunların en tehlikelisini sahneye koymaktadır.

Asıl tehlike

Herhangi bir partiye kayıtlı bulunanların, ya da kayıtlı olmasalar bile bir parti ile aynı düşünceyi taşıyanların dışında kalan geniş kitlenin büyük çoğunluğunda iktidarı, muhalefeti ve muvafakati ile bir bütün olarak görme eğilimi var.

Padişahlıktan gelen ve tek parti döneminde süren yönetim biçiminin alışkanlığı ile halk, şikâyetlerinin sorumlusu olarak karşısına bir bütün halinde Devleti dikmekte, iktidarı elinde bulunduran parti kadar, muhalefette olan partiyi ve partileri de ayırım yapmadan suçlamaktadır.

Halka inildikçe, hele geniş kitlelere yayıldıkça alınan öğüt şu olmaktadır: «Elele verin, halkı kur-tarın.»

Elele vermiş bir namussuzlar, hırsızlar, çıkarıcılar şirketine, bunun dışında kalanlar da katıliverirse, Türkiye'de halkın hesabının bir anda nasıl görüleceğini anlatmak zor bir iş değildir.

Ama bunu anlatmak zorunda kalınış bile ülkemiz ve halkımız için büyük bir talihsizliktir. Ve talihsizlikten de ötede, demokratik rejimin geleceği için büyük bir tehlikedir.

Çünkü, bugün tutucu ve sömürücü güçlerin elinde bulunan iktidarın kasıtlı tertipleri, beceriksizlikleri yüzünden; Parlatmentonun Anayasa uyarınca yapması gerekli işleri yapamayışının, devlet çarkının sağlıklı biçimde dönmeyişinin, ekonomik düzenin halk yararına kurulamayışının sorumluluğuna muvafakat partileri ile birlikte ilerici muhalefetin de ortak edilişi, aslında tüm olarak demokratik rejimin suçlanmasına yol açan bir düşünüşü yaygınlaştırmaktadır.

Onun için bugün, artık bütün açıklığı, açılığı ve hıyaneti ile halkın karşısında yer almış olanlarla halktan yana olanların arasındaki çizginin kesin olarak kamuoyuna yansıtılması gerekmektedir.

Sayın Demirel, Millet Meclisi'nde, CHP'ye «Sizi millete şikâyet ederim» derken, halktaki bu eğilimden cesaret almaktadır.

Oysa CHP, bu düzen değişmedikçe, ne Mecliste ne de başka yerde AP ve öbür tutucu güçlerle birlikte tek adım atamaz. Onlar yollarına tek başlarına devam etmek zorundadırlar Türkiye'de ne işle-miyorsa, ne kötü olmuşa, halkın başına hangi belâlar gelmişse ve gelecekte, bütün bunların hesabını da tek başlarına vereceklerdir. Çünkü tek sorumlu, bugünkü düzendir.

Eğer Türk halkına sorumlunun kim olduğu iyice anlatılmazsa, yapılan yanlış genellemelerle, muhalefetin de kenarından köşesinden sorumluluğa ortak edilmesinin zararını haksız yere yalnız muhalefet değil, demokratik rejim çekecektir.

Halkı iktidardan değil, muhalefeti, muvafakati ile rejimden şikâyet eder duruma getirmek, faşizme yatak sermektir.

Şimdi Türkiye'deki gerçek iktidarın temsilcisi Sayın Demirel, muhalefet jurnalcılığı yapmaya kalkışarak, 1965ten beri üst üste oynadığı tehlikeli oyunların en tehlikelisini sahneye koymaktadır.

Demokrasi savaşında gözünü budaktan sakınma yan CHP'li milletvekili Sayın Turgut Artaç'ın T.B.M.M.'nde dövülmesi «Kanlı Pazar»ların tertipçilerinin yine aynı yolda olduklarını göstermektedir.

Güçsüzlüğünü ve Türkiye'nin bugüne dek başına gelenlerin başsorumlusu olduğunu, Başbakanlıktan kulağından tutularak atılmakla ve hâlâ bütün olanaklar elinde bulunduğu halde bir AP Hükümeti kurmaya cesaret edememekle ispat eden bir kişiden de oyun oynamaktan başka bir mârifet beklenemez zaten.

TURHAN ERKER

nekleridir.)

Konunun bir önemli yönü de, bütün bu olaylar basına intikal ettiği halde, Hükümetin, seçim güvenliğini sağlamak için hangi tedbirleri düşündüğünü veya bu komandolara göz açtırmak niyetinde olup olmadığını açıklamamasıdır. Hükümetin yetkili üyeleri, kendilerine bu yolda yöneltilen soruları, polemik açmamak gereğiyle cevapsız bırakmakta, böylece, belki de istemiyerek, komandaların kendilerine çeki düzen vermelerine engel olmaktadırlar.

Konuyu Parlamentaoya getirmek de bir mesele olmuştur. CHP Sivas Senatörü Hüseyin Öztürk, komandaların yurt içindeki saldırılarını kamuoyunun, Parlâmentonun ve Hükümetin dikkatine sunmak için Cumhuriyet Senatosunda gün dem dışı bir konuşma yapmak istemiş, ancak, AP'li Başkanvekili Macit Zeren, onun bu isteğini red etmiştir. Öztürk, Senatoda konuşma olanağını böylece yitirince, derdini basına açmış ve şöyle demiştir:

«— 1968 Haziranında sağ—sol çatışmaları ve öğrenci hareketleri birçen patlak verdiği zaman ilk defa Cumhuriyet Senatosu kürsüsünde olayların nedenlerini etraflıca eleştirmiş ve alınması gereken tedbirleri önermiştim. Fakat, siyasi iktidar, kendi anlayışı yönünde hareket ederek Türkiye'yi 1971'in 12 Martına getirip dayamıştır.

Bugün üzerinde duracağım olaylar ve konu, 1968 Haziranından çok daha şümüllü ve tehlikelidir. Bu günlerde sağcı militanların, komando adı altında toplanarak yürüttükleri saldırılar, okullarda ve öğrenciler arasında bir terör havası ve ortamı yaratmıştır. Bu hareketler ve olaylar, gittikçe yoğunlaşarak yurt sathına dağılmaktadır. Genel olarak bu sağcı komandolar son zamanlarda sistemli bir teşkilatlanma ile güçlenmiş ve saldırganlıklarına hız vermişlerdir.

Aslında bunlar fikirle değil, fakuvvetle savaşmayı seven ve tercih eden yöntemleri benimsemiş gözük mektelerdir. Genel olarak derslerden ve genel kültürden durumları iyi olmayan gençlerdir bunlar. Bu zayıf taraflarını kapatmak için, ge

Olayların İçinden

Suçlu Kim ?

«... Yurdumuzda işlenen suçların büyük çoğunluğu, geri bırakılmış ekonomik yapının sonucudur. Diğer birtakım suçlular ise, ekonomik ve sosyal bozuklukların yarattığı patlamaların mahsulüdür. Bu durumda ise, «gerçek suçlu kim?» sorusunun cevabı önem taşımaktadır» demiş.

- Kim?
- Türk-İş genel kongresinde Seyfi Demirsoy.
- «Gerçek suçlu kim?» diye soru sormuş da cevabını vermemiş mi?
- Vermemiş.
- Acaba neden?. Yoksa gerçek suçlunun kim olduğunu bilmiyor mu?
- Sanmam.. Bu kadar şeyi bilen, bu işlerin suçlusunu da bilir elbet.
- Oyleyse niye açıklamıyor?.
- Sen açıkla. Sosyal patlamalara kimlerin sebep olduğunu sen açıkla.
- Bunu bilmeyecek ne var? Sosyal patlamalara sebep olan uygulamaların başında, Sayın Demirel ve Adalet Partisinin politika felsefesi yer alır.
- Nasıl?

— Unuttun mu?. Yıllarca Anayasanın reform maddelerini uygulamadılar. «Toprak Reformu» dediğin zaman Demirel, «kimin toprağını alıp kime veriyoruz?» derdi. Bugün ise kalkmış: «Meclise gelin de şu Toprak Reformunu çıkaralım» diyor. Acaba Türkiye'de topraklar mı çoğaldı, yoksa bir takım sahipsiz topraklar mı keşfedildi de Demirel bu toprakları topraksız köylülere dağıtacak?

— İkisinin de olmasına imkân yok. Ne sahipsiz toprak keşfedilmiştir ve ne de ülkedeki toprak, durduğu yerde çoğalmıştır.

— O halde Sayın Demirel, kimin toprağını alıp da kime veriyor?

— Demirel'in kimseye toprak verdiği yok.

— Oyleyse nedir o, Toprak Reformu yutturmacası?. Mademki ortada kimseye verilecek toprak yoktur, Sayın Demirel Toprak Reformunu nasıl yapıyor?

— Onun reform filan yaptığı da yok.

— İşte zaten mesele buradan çıkıyor ya. Dâva, ülke çıkarları ile AP çıkarlarının ters yönde oluşlarında. Kendi parti çıkarları için, yıllarca Anayasanın reform maddelerini uygulamıyacaksınız, sosyal patlamalara sebep olacaksınız, sonra da kalkıp, bu işlerin suçlusunu başka yerlerde arıyacaksınız. Bu yüzden de, Sayın Seyfi Demirsoy'un, cevabını bilip de söylemekten çekindiği sorudaki «gerçek suçlu» Sayın Demirel ve onun, çıkarları ülke çıkarlarına ters düşen partisidir.

— Haklısın ama, insaf etl. Sayın Seyfi Demirsoy da bunu nasıl açıklasın..?

MEHDİ ZİT

nel olarak milliyetçi görünürler. Gerçek milliyetçiliğin, yani Atatürk milliyetçiliğinin tam tersini yapmaktan da kendilerini kurtaramazlar. Bunlar yerine göre kafatasçı, ırkçı, turancı veya şariatçıdır. Gerçek milliyetçiliğin ise bunlarla bağdaşmayacağını ya bilerek veya bilmiyerek anlamak ve benimsemek istemezler.»

İşte, demokrasimiz şimdi böyle bir tehlike ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu gibi olayları kimlerin destekledikleri komando bозuntularına kimlerin ümit ve şevk verdikleri, Mecliste cereyan eden kavgadan anlaşılmaktadır.

Sıkıyönetim

Yeniden uzatıldı

Bakanlar Kurulu'nun, yirmibeş aydan beri yedi ilde sürdürülen sıkıyönetimin üç ilde kaldırılmasına, dört ilde ise iki ay daha uzatılmasına dair kararı, Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısında görüşülürken bir defa daha anlaşıldı ki, AP - CGP koalisyonuna bir takım şeyleri kabul ettirmek mümkün değildir. Sıkıyönetim yüzünden ülkemiz, yurt dışındaki uluslararası kuruluşlarda tartışma konusu oluyormuş, turizm mevsimine ve genel seçimlere girerken sıkıyönetimin uzatılmasında yurt yararı bakımından sakınca varmış, ülke huzurunu sağlayabilmek için bir genel affın çıkması gerekliliği, onlara vız geliyor tırıs gidiyordu. Ya bunların ne demek olduğunu gerçekten bilmiyorlardı. ya da, bildikleri halde ülkenin içte ve dışta bu durumda kalmasını istiyorlardı. Bu tutumun başka bir anlamı olamazdı.

Söyledikleri şeydu:

Hiçbir yabancı ülke, Türkiye'nin iç düzenini ele alıp eleştiremez; bu, hükümlanlık hakkımıza müdahale olur. Türkiye'de fikir suçlusu, ya da siyasî suçlu yoktur. Onun için fikir suçlarını ve siyasî suçluları kapsamına alacak bir genel affın çıkması da gerekli değildir.

12 Mart öncesinin anarşik olayları bastırılmış ama, bunların başları tamamiyle ezilmemiştir. Bu bakıldan, sıkıyönetim de daha bir süre devam etsin. Gerekirse seçimler de sıkıyönetim altında yapılabilir. Seçimler sıkıyönetim altında ya

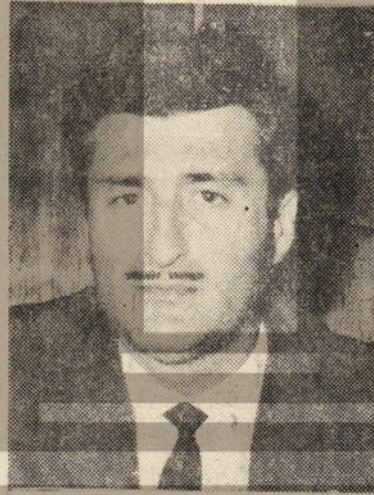
pılırsa ne olur? Nihayet o da anayasal bir kuruluş değil miydi? Hem sonra, 1961 seçimleri de sıkıyönetim altında yapılmamış mıydı?

AP — CGP korosu

Bu, AP - CGP koalisyonunun beynine mihanmış, sökülmesi mümkün olmayan bir anlayıştı. Fazla karşı çıktığında, koro halinde verilen cevap şu oluyordu:

«— Komünist!..»

İster yurt içinde olun, ister yurt dışında, Türkiye'nin içinde bulunduğu düzenden söz ettiniz mi, koronun size vereceği cevap bundan başka bir şey olmuyordu. Bu, Türkiye Büyük Millet Meclisinde böyle olduğu gibi, Avrupa Konse-

HÜDAİ ORAL

Bıkmadı

yinde de böyle oluyordu ve ülkesinde NATO'ya bağlı, sağcı kandan temsilcisi olarak tanınan yabancı politikacılar bile bu koalisyonun nazarında kıpkızıl birer komünistti.

O gün, yani sıkıyönetimin tartışıldığı gün, Mecliste CHP Grup Başkanvekili Hüdaî Oral, büyük bir sabırla ve inatla AP - CGP koalisyonuna anlatmak istedi ki, herkese komünist demekle ne iç huzur sağlanabilirdi, ne millî gelir artırılabilirdi, ne traktörün karaborsaya düşmesi önlenebilirdi, ne de Avrupa Konseyi'nin bir üyesi olan Dankekt'in çenesi susturulabilirdi. Türkiye, keşfettiği yeni bir dünyada yalnız başına yaşamaya çalışan bir ülke değildi. Madem ki yeryüzünde bulunuyordu, o halde, yeryüzünde yaşayan öteki ülkeler gibi olmalı, onlar nasıl kalkınmışlarsa o yön-

temleri uygulamaya mecburdu. Türkiye'nin kendine özgü bir kalkınma ve huzur yöntemi bulması mümkün değildi; bulduğunu sandığı yöntemler ise işte hem içerde, hem dışarda eleştirilere yol açıyor, Türk siyasî hayatını gölgeliyordu.

Hüdaî Oral şöyle dedi:

«— Batı ülkelerinin, Türkiye'de uygulanan rejimin demokrasi kurallarına uygunluğunu tartışır duruma gelmelerinin tüm nedenini sadece aşırı uçların tahriklerinde arayanlar, yetkisiz iktidar ve hükümet olma hevesi içinde kendi partilerinin siyasî çıkarları için izledikleri küçük hesaplara dayanan politik oyunlarında aramalıdır.

Türk halkının çıkarları için uğraşan CHP'ye insan hak ve özgürlükleriyle bağdaşmayan en ağır ve haksız isnat ve ithamları kendi siyasal çıkarları için yöneltmekten çekinmeyenler, bugün sıkıyönetim altında genel seçim yapılmasından medet ummaktadırlar. Millet huzurunu bozanlar yalnız anarşik nite likte tedbiş eylemlerinin faileri değildir. Türk vatandaşının güvencesi ni kazanmış bir partiyeye haksız, çirkin ve ağır ithamlarda bulunmak suretiyle iftira edenler de Türk halkının huzurunu bozmakta olduklarını bilmelidirler.»

Hangi «millî irade?»

CHP sözcüsüne göre, Hükümet, tek taraflı uygulanacak bir sıkıyönetimle seçimlere gitmeyi düşünüyordu. Bu ortamda millî iradenin tam anlamıyla tecelli etmesi mümkün müydü? Oral, devam etti:

«— Türkiye'de sıkıyönetim uygulamaları, Anayasanın öngördüğü hukukilik niteliğini, partilerüstü hükümetler anlayışı içinde, yitirme istidadı içine girmiştir. Bunun sorumlusu, hükümetlerdir. Parlamento, sıkıyönetim uygulamalarından sorumlu ve muhatap bir hükümet bulamazsa, bunun adına demokrasi denemez. Eski başbakanın, Meclis tutanaklarına geçen sözleri bunun acı örneğidir. Sıkıyönetim, rejim sorumluluğunu bilmeyen hükümetlerin de elinde temel hak ve özgürlüklerin özünü tahrîp eden bir uygulama halini almıştır. Sıkıyönetim, komünist ve anarşistlerin dışında günlük ekonomik ve sosyal yaşantılara giren bir müdahale halini almıştır. Bunun sorumlusu, Hü-

künettir.»

Hüdaî Oral, bütün haberleşme yayın ve araçlarının kontrol altında tutulduğunu, sıkıyönetim ilânı nedenleriyle ilgili olmadığı halde keyfi kitap toplama, gazete ve dergi kapatma yoluna gidildiğini, aşırı sağ eğilimli kişi ve kuruluşların gerçek dışı ihbarlarına itibar edildiğini, birçok masum kişinin cezaevlerinde gözetim altına alındıklarını söyledi, aslı çıkmayan ihbarı yapan muhbirler hakkında soruşturma açılıp açılmadığını sorarak,

«— Yüzlerce kişi haksız ihbarlarla aylarca cezaevinde kaldıktan sonra salıverilmişlerdir. İhbarcılarının cezaevine girmesi gerekirken, bunlar hakkında soruşturma bile yapılmamıştır» dedi.

İşkenceler konusu

Oral, işkence yapıldığı iddialarının da yaygın hale geldiğini anlattı, Başbakanın bunu kürsüden cevaplandırmasını istedi ve şöyle devam etti:

«— CHP, sıkıyönetimin dört ilde devam etmesi ile ilgili hükümet teklifini karşılamadığıdır. Sıkıyönetimin bir ilde uygulanmasıyla tüm illerde uygulanması arasında fark kalmamıştır. İrtibat olduğu iddiasıyla sıkıyönetim uygulaması tüm Türkiye'yi sarmıştır. Bu hava içinde, özgürlük içinde seçim yapılamıyacağı gibi, seçim sonuçlarının meşruiyeti de kabul edilemez. Sıkıyönetim kanununun 13. maddesi Ana yasaya aykırı olarak yeniden tedvin edilmiştir.»

CHP sözcüsünün, bu sözleri, bu rada okunduğu gibi, rahatlık içinde söylediği sanılmamalıdır. AP - CGP koalisyonu, bu sözlerin her cümlesini söz atarak, bağırarak, gü rültü çıkararak karşıyordu. Oral, konuşması sırasında, Türkiye'de si yası suçluların da bulunduğunu söyleyince, bu koalisyon hemen harekete geçti ve hangi maddeye göre si yası suçluluğun var olduğunu sordu.

Tartışmalar sırasında genel af da söz konusu oldu ve Hüdaî Oral AP - CGP koalisyonunun bu konudaki tutumlarına karşılık şunları söyledi:

«— 1950 yılında komünistleri de affeden ve genel affı çıkaran, Demokrat Parti idi. Demokrat Partililer, bir genel affın mahiyetini çok

NAİM TALU
Ağırlığını koydu

iyi anlayan bilinçli insanlardı. Onların mirasına konmak isteyenlere hi tap ediyorum: Neredesiniz, neden ağzınız bıçak açmıyor?»

Tartışmaya eski Demokratlar konusu girince, Oral'a müdahale eden koalisyona bu defa Demokratik ler de karıştılar. Gürültüler arasin da bir AP'li, 12 Marttan önceki anarşik olayların CHP tarafından desteklendiğini söyledi. CHP Grup Başkanvekili, bu iddiayı şöyle cevapladı:

«— 12 Marttan önceki anarşik olayların sorumlusu, o zamanın iktidarı Adalet Partisidir. Egemen çevreleri memnun etmek için ülkenin ekonomik ve sosyal konularına eğilmeyenlerdir.»

Dankert'e dedimki...

Oral'dan sonra kürsiye gelen koalisyon liderlerinden Turhan Feyzioğlu ise Avrupa Konseyinde Hollanda'lı parlamenter Dankert ile yaptığı tartışmayı anlattı ve Dankert'in iddialarını tutanaklardan okudu. Daha sonra kürsiye Başbakan Naim Talu geldi ve eleştirileri şöyle cevapladı:

«— Sıkıyönetim, olağanüstü şartların getirdiği bir idaredir. Asıl olan şey, bu idareye ihtiyaç duyulmadan sulh ve sükun içinde yaşamaktır. Ama demokrasiye yönelmiş tehlikeler karşısında sıkıyönetime tevessül etmek zorunluğu doğmuştur. Hükümeti teşkil eden partilerin protokolünde, sıkıyönetimsiz idare şartlarını bir an önce gerçek-

leştirme vaadi yer almıştır. Hükümet programının müzakerelerinde de sıkıyönetimin kaldırılmasını sağ layacak şartların yaratılması için her türlü çabanın sarfedileceğini belirtmiştim. Bu yoldaki gayretlerimizle sıkıyönetimi şimdi dört il'e indirmekteyiz.

Unutmamalıyız ki, sıkıyönetim Anayasa teminatı altında, kanunlarına göre işleyen bir anayasa müessesesidir. Bu konuda mübalâğalı idialarda bulunmak kimseye fayda getirmez. Parlamenter rejimize karşı faaliyetlerle mücadelede henüz tam netice alınmamıştır. Fakat alınması için en ciddi çalışmalara devam edilecektir.

Başkan, konuşması sırasında Avrupa Konseyindeki olaylara da değindi, Bakanlar Komitesinde Türkiye ile ilgili herhangi bir eleştiri yapılmadığını, ancak, 140 kişilik ve her türlü partiye mensup milletvekillerinin yer aldığı Danışma Meclisinde iki sosyalist üyenin Türkiye'yi eleştirdiğini söyledi ve şöyle devam etti:

«— Türkiye'nin işlerine yönelebilecek her türlü müdahale Hükümetimiz tarafından derhal redde dilecektir. Konseyin yetkisi dışında olan bu gibi müdahalelere izin verilmeyecektir.»

AP'li birinin keşfi

AP Grubu adına konuşan Seyfi Öztürk ise sanki Meclis CHP'nin tutumunu tartışmak için toplanmış gibi, sıkıyönetimi bir yana bırakarak, CHP'nin TIP'i devam ettirme gayreti içinde bulunduğunu ileri sürdü ve «artık oyun açık oynanıyor» dedi. Öztürk'ün iddialarını CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, kendisine sataşma olduğu gerekçeyle cevaplamak istedi. Ancak, oturuşu yöneten AP'li Başkanvekili Fikret Turhangil, kendisine söz vermedi, Ecevit ısrar edince de konuşup konuşmamasını oyladı. Ve tabii, koalisyonun oylarıyla, CHP Genel Başkanının konuşma isteği reddedilmiş oldu!

Bütün bunlardan sonra, Hükümetin, sıkıyönetimin Adana, Hatay ve Kocaeli illerinde kaldırılmasını; Ankara, İstanbul, Diyarbakır ve Siirt illerinde ise iki ay daha uzatılmasını öngören teklifi oylandı ve yine koalisyon oylarıyla teklif kabul edilmiş oldu!

Türk - İş

Hesap günü

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, Türk — İş 9'uncu Genel Kurulu'nun ikinci çalışma gününün de basına verdiği demeçte, ısrarla uygulanmak istenen «Partilerüstü politika»yı eleştirdi ve Türk-İş yöneticilerinden, bu politikanın işçi hareketine ne kazandırdığını sordu. İlgililerin bu soruya cevap vermelerini beklemeden de, partilerüstü politikanın işçi hareketine neler kaybettiğini teker teker ortaya koydu ve «Türk işçi hareketi, istemediği hiçbir anayasa ve yasa değişikliğini önleyememiş, istediği hiçbir yasanın çıkmasını da sağlayamamıştır» dedi.

Ecevit'e göre, ısrarla uygulanmak istenen partilerüstü politikadan Türk — İş'in bazı yöneticileri de şikâyetçi idi ve bu yöneticiler, yıllardan beri sürdürdükleri müca dele ile bunu açıkça ortaya koymuşlardı. CHP lideri şöyle dedi:

«— Son yıllarda büyük sermaye çevrelerinin özledikleri bütün anayasa ve yasa değişiklikleri yapıl-

ECEVİT
«Partilerüstü politikaya hayırlı»

makta, bütün tedbirler alınmakta, hükümetler büyük sermayenin gönlüne kurulmaktadır. İşçi hareketi ise istemediği hiçbir anayasa ve yasa değişikliğini, istemediği hiçbir tedbiri önlemeyi başaramamaktadır.

Anayasada demokrasiyi yozlaştıran ve demokratik işçi haklarının kullanılmasını zorlaştıran değişiklikler yapılmıştır. Dernekler Kanu-

nunda, Sıkıyönetim Kanununda yapılan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda yapılmakta olan değişikliklerden bazıları da demokratik işçi haklarının kullanılmasını çok zorlaştırıcı niteliktedir. Yakında kurulacak Devlet Güvenlik Mahkemelerinin de özgür sendikacılığı ağır baskı altında tutmasından kaygı duyulabilir.

Bu Anayasa ve yasa değişiklikleri birbiri ardından çıkarılardursun, işçiler yararına bütün tasarılar uyutulmaktadır. Yıllardır saklanan Tarım İş Kanununun hükümet programına alınmasına bile gerek görülmemiştir. İşçi tasarruflarıyla işçilerin sahip olacakları büyük sermaye yatırımlar yapılmasını kolaylaştıracak, öylelikle bir yandan sermayemizi hızlandırırken, bir yandan da işçilerin ekonomik hayatta daha çok etkinlik kazanmasını sağlayacak İYAK kanun teklifi, büyük sermaye çevrelerine tavizlerle hazırlanmış olmasına rağmen, gene de o çevreler de kuşku uyandırdığı için, yıllardır Meclis komisyonlarında tozlanmaktadır.

Türk — İş'in 24 maddelik ilercisi sosyal ve ekonomik programı yönünde yıllardır bir tek adım atılması sağlanamamıştır. Tersine, bu programda da zorunluğuna değinilen bazı reformlar Parlamentoda yozlaştırılmakta, işe yaramaz duruma sokulmaktadır.»

Sorumlular: Türk - İş yöneticileri

CHP Genel Başkanına göre, büyük sermayenin kârı ve kazancı büyük ölçüde artarken, ayrıca akıl almaz teşvik tedbirleriyle de desteklenme yoluna gidilirken, işçinin gerçek geliri düşüyordu. Grevler önlenirken, lokavtlar, dünyada eş görülmemiş ölçüde çoğalıyordu. Türkiye'de ekonomik, sosyal ve siyasal dengenin böylesine işçiler aleyhine aksamasında şikâyete en az hakkı olanlar, Türk — İş'in yönetiminden ve tutumundan sorumlu bulunsunlardı. Çünkü, uygulamada Türk — İş'i siyasette tamamıyla etkisiz kılan «partilerüstü politika» bu olumsuz gelişmenin başlıca nedeni idi.

Bülent Ecevit şöyle devam etti:

«— Türk — İş, açıkça demok-

Kendi düşen ağlamaz

TÜRK—İŞ'in sayın Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, işçinin ve toplumun dertlerini bir bir dile getirmesini pek güzel biliyor. Yalnız, bilmediği ya da bilmek istemediği bir şey var, o da bu dertlerin dermanı.

Derdine derman aramayan, kıyamete kadar dertli kalır. Erzurum'da «Türk işçisini en iyi anlayan başbakan» diyerek Demirel'i övenler için ancak «ah, vah» diye şikâyet etmekten başka yapacak şey yoktur.

Böyle başa, böyle traş yapılır ve sayın Demirsoy'un dediği gibi:

1. Derneklerin yönetim kurulu kararları, demeçleri, bildiri leri savcının kapısından geçer,
2. Derneklerin kongreleri hep aynı kente mihlatılıp çıkarılır,
3. Sendikaların kapatılması, sıkıyönetim zamanlarında, yetkililerin iki dudağı arasında çıkacak söze bağlanır,
4. Suçlu üyesinin cezası sendikaya çektilir,
5. Grevlerin kısıtlanması yolunda açık, gizli girişimler alır yürür.

Reformculuk ...

«Reformculuk.. Reformculuk.. Reformculuk!..»

Gökyüzünde birkaç yıldır alıcı kuşlar gibi dolanan bu seslerdir.. Sanki bu söz birkaç yıldır gökyüzünü bir duman gibi kaplamış da, ikiyüz yıldır kaplamamış mıydı? Biz, Üçüncü Selim'in Nizam-ı Cedid'inden beri reformcuyuz. Yeniçerilerin, reform isteklerine karşı çıkışını Alemdar Mustafa Paşa bastırmadı mıydı? İkinci Mahmut, ardından Tanzimat Fermanı. Birinci, İkinci Meşrutiyetler.. Sonrasını bileceksiniz!..

Kim reform istemişse, statükoyu korumak için istemiştir. Yenilik hareketlerinin kendi denetimi içinde oluşmasını isteyenler, reformcu kesilirler. Yeniçerilerin yerine, yeni bir askeri disiplin istemek, Nizam-ı Cedid'i kurmak, askerinin yeni denetiminin elde olmasını istemek, statükonun değişmesi diye bir olay varsa, onu bilerek yapmaktır. İkinci Mahmut'un ıslahat hareketleri de yenileşmenin denetimini elde buldurmaktır. Tanzimat Fermanı'nın hikâyesi başka. Fakat Batı'dan gelen akımları denetlemek için yöneticilerin elinde bir silahtır Tanzimat.. Ya hareketin denetimi başkalarının eline geçer de, denetim olanağı bulunmazsa, ne olur Onun için Tanzimat, danışıklı bir harekettir. Atatürk'ün Samsun'a çıkışı da bir emirle değil midir? Başlangıcında danışıklıdır. Sonra denetim İstanbul'un elinden çıkmıştır. Bunu bilen Atatürk, her hareketin kendi denetimi altında olmasına büyük özen göstermiştir.

Reformculuk statükoculuktur.

Askerlerin sivil iktidarlara hiyerarşik olarak müdahalede bulunmaları da statükoculuktur. Devrimci nitelik taşımazlar ve reformcu olarak gelirler. Egemen çevreler hiyerarşik bir askeri müdahaleden korkmazlar. Nasıl olsa kumanda zinciri içinde hareketi denetleme olanakları vardır. Amaç, yenilik isteyen halk kitlelerini aldatmak ve onlara bir başka gücün müdahale yolu ile yenilik getireceği izlenimini vermektir. Bir sivil iktidar yerine, bir askeri iktidar kurmuş gibi olurlar. Aslında kendi örtülü iktidarlarını yürütürler. Çünkü denetim askerler yoluyla kendi ellerindedir.

Yunanistan'da böyle olmuştur. Albaylar cuntası, bir sermaye egemenliğinin denetimi altındadır. Yerli ve kökü dışarda sermayeciler bilirler ki, gelen Albaylar cuntasının denetimi kendi ellerindedir ve onlara dilediklerini yaptırırlar. Yunanistan halkı, iktidarı ele geçiren Albaylar cuntasının sermayecilerin elinde olduğunu yıllar sonrası öğrenebilmiştir. Yunan halkı, gerçeği öğrendiğinde iş isten geçmiş, sakalı ele vermiştir. Halka kimi, ne zaman alkışlatacağını egemen güçler çok iyi bilirler. Siyaset alanında çok kişiler değişebilir. Fakat ekonomik güç alanında hiç bir şey değişmez. Zaten böyle bir değişiklik olacağını kestirdikleri anda Albaylar cuntası işbaşına geçemez. Hiyerarşik müdahale daha başlangıcında do-

nar kalır, parladığı yerde söner.

Bizde ilk askeri müdahale sayılan, İttihat Terakki hareketi hiyerarşik doğrultuda olmamıştır. Onun için de bazı yenileştirmeler denetimden çıkmıştır. Ancak sermayeci çevreler İttihat Terakki'yi denetim altına aldıktan sonradır ki bir süre kullanılabilir gibi görünen özgürlükler kısıtlanmıştır. Ondandır İttihatçılara dilediklerini yaptırmışlardır.

İttihatçılar da gitgide ıslahatçı (reformcu) oldular. Yeni bir alfabe yapmak, kantariye şirketleri kurmak girişiminde bulundular. Genç Kalemler akımı ile dili değiştirmek istediler. Hatta alfabeyi bile değiştirmeyi düşündüler. Fakat ekonomik yapıya dokunmak akıllarından geçmedi.

Ordumuza mal olmuş 12 Mart Muhtırası'nın reformcu niteliği konusunda Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Sayın Semih Sancar'a gazeteciler bir soru yöneltiyorlar. Verdiği karşılık: «Bana ne soruyorsunuz, onu sivilere sorun...» oluyor. Bu, anlayanlar için çok veciz bir cevaptır.

Sayın Sancar'ın «siviller» dediği, politikacıdır. Onların reform anlayışı bellidir. Toprak ilişkilerinde, üretim araçları ilişkilerinde, yeraltı ve yerüstü kaynaklarda köklü bir yenilik yapmaktan, statükoyu değiştirmekten yana değildiler. Hatta bir seçim düzlemine girilirken rejimi etkileyen oy mihraklarına karşı bunu göze de alamazlar. Bunu hepimiz biliyoruz. Bazı reform isteklerinin, «reformlar yozlaşıyor, böyle reform olmaz» demeleri de karşıt oy mihraklarının dikkatini çekmek içindir.

Parlamento çalışıyor mu, çalışmıyor mu? Parlamento çoğunluğu dilediği doğrultuda pekâlâ çalışıyor. Komisyonlarda oluşturulan tasarılar ve teklifler, çoğunluğun aylarıyla tıpış tıpış geçiyor. «Muhalefet gelsin, düşüncelerini söylesin» demek de, zaten işin garnitürüdür. Gelip söyleyecekler, tutanaklara geçirecekler, ne çoğunluğun istediği olacaktır.

Hep böyle sürer mi bu? Bu mekanizma böyle işlerse, hep böyle sürer.. Bir değişiklik olmaz mı? Olur. Bu değişikliği ancak çoğunluk, tabandan gelen ve zorunlu istekler olarak kabul ederse yerine getirir. İngiliz İşçi Partisi'nin birçok isteklerini Muhafazakâr Parti yerine getirmede mi? Muhafazakâr Parti'nin birçok isteklerini İşçi Partisi gerçekleştirmedi mi?

Bizde de iktidar partileri bilseler ki oy ancak bazı yeniliklerin yapılmasıyla mümkündür, onu yaparlar. Mesele, yenilikleri kamuoyuna benimsetmedir. Ama askeri müdahaleler olursa, hele bunlar Yunan Albaylar cuntasında olduğu gibi hiyerarşikse, eldekini avuçtakini de yitirirsiniz. Yunanistan, Albaylardan önceki demokrasiyi bir daha eline geçirebilse çoktan razıdır.

Mehmet KEMAL

ratik hak ve özgürlükleri ve işçi haklarını kısmaya çalışan ve sosyal adaleti reddeden partiler karşısında bile tarafsız olduğunu ve tarafsız kalacağını ilân ettikçe, o partiler, kendi açılarından çok haklı olarak, işçiyi ezici bir tutum izlemekte herhangi bir sakınca görmez olmaktadırlar.

Türk — İş'in «partilerüstü politikasını» çok beğenen ve destekleyen büyük sermaye ve işveren çevreleri, maddî—manevî bütün güçleriyle ve ağırlıklarıyla bugün siyasetin tam içindedirler ve partiler arasında tercihlerini açıkça belli etmektedirler. Türk — İş'in partilerüstü politikası da, sonuç olarak, siyasette, büyük sermaye ve iş çevrelerinin ağırlığını artırmaya yaramaktadır. Türk — İş'in siyasal güçler karşısında tarafsızlık anlamına gelen partilerüstü politikasını beğenenler, övenler, destekleyenler, büyük sermaye ve işveren çevreleriyle onların yandaş tutucu siyasal güçlerden ibaret bulunması bile, bu politikanın ne kadar işçiler aleyhine olduğunu bazı sendika yöneticilerine anlatmaya hâlâ yetmemiştir.»

Büyük sermaye lehine

Ecevit, «partilerüstü politika»nın diğer zararlarını da şu sözlerle belirtti:

«— Türk — İş'in partilerüstü politikası, bazı Türk — İş yöneticilerinin iddialarının aksine, Türk demokrasisine de hizmet etmiş olmamaktadır. Çünkü, bu politika yüzünden siyasal dengenin büyük sermaye çevreleri lehine gitgide bozulması, rejimi hızla sağa doğru kaydırarak, Türk demokrasisini ciddi ölçüde tehlikeye sokmaktadır.

Bazı Türk — İş yöneticilerinin mâzeret diye, işçinin siyasal eğitiminin ve bilinçlenmesinin yetersiz olduğunu ileri sürmeleri ciddiye alınmaz.

Eğer işçiler yeterince eğitimden geçirilmediyse bunun da baş sorumlusu Türk — İş'tir. Çünkü, Sendikalar Kanununun açık hükmüne rağmen, Türk — İş ve ona bağlı bazı sendikalar, işçi eğitimi büyük ölçüde ihmal etmişlerdir; dar bir yönetici kadrova yüzeysel bir eğitim vermekle yetinmişlerdir.

Fakat buna rağmen, toplumdaki

ki gelişmenin, haberleşmedeki ve eğitimdeki yaygınlaşmanın doğal sonucu olarak, Türk işçilerinin siyasal bilinçlenme düzeyi çok yükselmiştir; Türk — İş'in hiçbir katkısı bulunmadığı halde, hatta bazı sendikaların köstekleme çabalarına rağmen yükselmiştir.

İşçiler bu kadar güçlenir ve bilinçlenirken, en büyük işçi üst kuruluşunun bu kadar pasif ve etkisiz kalması ve siyasal güçler dengesini işçiler lehine değiştirmek için gerekenleri yapmaktan kaçın

Bitaraf olan, bertaraf olur..

TURK—İŞ'in sayın Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, Cyrano De Berjerac'a benziyor.

Bilirsiniz Cyrano, kendi haşmetli burnunu yine kendisi, en ağır biçimde hicvettikten sonra:

«Bunları söylerim oldukça belâgatle

Fakat işitmek istemem tekini bile»
der.

Demirsoy'da, tutucu güçlerin hür sendikacılığa yaptıklarını ve yapmak istediklerini büyük bir belâgatle söylüyor, ama «gel, tutucu güçlerin karşısında yerini al» dendiği zaman:

«— Yoo, ben partilerüstüyüm» diyor.

İnsanüstü dehaya sahip olduğunu sananlara, «bitaraf olanın bertaraf olacağını» anlatmak kimin haddine!..

masını böyle sürüp gidemez. Eğer Türk — İş, geçersizliği, işçiyeye ve işçi haklarının güvencesi olan demokrasiyeye yararsızlığı açıkça görülmüş olan tutumunu süratle değiştirmezse, işçiler, zaten geride bıraktıkları Türk — İş'e büsbütün yabancılaşacaklardır. Öylelikle Türk

İş, siyasette etkinliğini yitirdiği gibi, işçiler üzerinde de etkinliğini tüm yitirecektir. Böyle bir sonuçun, hiç değilse başlangıçta bazı olumsuz gelişmelere de yol açabileceğinden kaygı duyduğum için

dir ki, bu iyi niyetli uyarıda bulunmayı kaçınılmaz bir ödev saydam.»

Kimler memnun?

CHP Genel Başkanının bu demecinde de açıkça belirtildiği gibi, Türk — İş'in «partilerüstü politika» güttüğünü ve şimdiki yönetici kadronun işbaşında kalmasını en çok isteyenlerin başında, büyük sermaye ve iş çevreleri gelmektedir. Nitekim, İş Adamları Derneği'nin geçen hafta basın için düzenlediği sanayi kuruluşlarını inceleme gezisi sırasında da bütün iş adamlarının merak ettikleri şey, Türk — İş Genel Kurulunda yapılacak tartışmalar olmuştur. Bu gezinin Ankara'daki bölümünde, Ankara Sanayi Odası'nın bir sorumusu, yanındaki gazetecilere şöyle demiştir:

«— Halil Tunç'un Türk — İş Genel Sekreterliğinden ayrılması gerçekten büyük bir kayıp olur. Zira o, Genel Sekreterlikten ayrılınca, Türk — İş, partilerüstü politika uygulamada yaya kalacaktır. Biz de iş adamları olarak, karşımızda partilerüstü politika izleyen bir işçi kuruluşu görmek istiyoruz.»

Partilerüstü politika izlenmesini ve şimdiki yöneticilerin işbaşında kalmasını isteyenler sadece büyük sermaye çevreleri ve iş adamları değildir. Adaleet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel de bunun önünde gelen destekçileri arasında bulunmaktadır. Nitekim Demirel, Türk — İş Genel Kurulu toplanmadan onbeş gün önce Seyfi Demirsoy'la Çankaya'daki lüks bir lokantada başbaşa öğle yemeği yerken, devamlı olarak bunun telkinini yapmış, bu arada, Genel Sekreterliğe adaylığını koymayacağını açıklayan Halil Tunç'un bu kararından caydırılması üzerinde ısrarla durmuştur. Demirel, Demirsoy'a şöyle demiştir:

«— Siz onu bu karardan caydırırsanız, ben de onun rakibini seçime girmekten alkoymayı üzerime düşen görev sayacağım.»

Uyu tosunum uyu!

Seyfi Demirsoy, işte bu konuşmadan sonradır ki, Türkiye Radyolarına verdiği demecinde, «Yola hangi kadro ile çıktysam, yine

o kadro ile hedefe varmak isterim» diye konuşmuştur. Bu demektir ki, Halil Tunç, 9'uncu Genel Kurul da da Genel Sekreterliğe adaylığını koyacak, Demirel yanlısı sendikacıların verecekleri oylarla görevi ni sürdürme olanağı bulacaktır.

Bu durumdan çıkan anlam şu dur: Bugün Türkiye'nin kaderine hakim olan siyasal güçlerle sermaye çevreleri, elbirliği halinde, Türk — İş'i mevcut rayından dışarı çıkarmama çabasına girmişlerdir. Böylece, Demirel'ci politikacılarla büyük sermaye çevreleri sayacağı'nın üçüncü bacağı da kendilerinden uzaklaştırmamış olacaklardır. Demirel, Genel Kurula gönderdiği mesajda da bunu belirten ifadeler kullanmayı tercih etmiştir. AP Genel Başkanı şöyle demektedir:

«Milliyetçi ve memleketçi bir politika izlenerek Türk sendikacılığının demokratik düzenin güçlü bir kuruluşu olmasındaki büyük görevini liyakatle ifa eden Türk — İş'in Genel Kurul toplantısı müna sebetiyle başarı dileklerimi sunuyorum.»

Çalışma hayatımızın sosyal denge ve barış içinde düzenlenmesi, hür sendikacılık yoluyla işçi ve işveren ilişkilerinin çatışmadan uzak, âhenkli ve dengeli gelişmesi, sosyal adalet ve sosyal güvenlik müesseselerinin geniş bir alan ve gayede bütün vatandaşlarımızı kapsaması çabalarımızda değerli hizmetlerini gördüğümüz Türk — İş'in varoluş nedenininin demokratik rejim olduğu bilinci ve Türk kalkınmasının vazgeçilmez rüknü bulunduğu inancı içerisinde olan üyelerini sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

El emeği ve alın teriyle hayatlarını kazananların artan gelir ve yükselen refahtan sosyal adalet ve gelir dağılımında denge ilkelerine uygun olarak faydalanmalarını ve sosyal güvenliklerinin sağlanmasını fevkalâde önemli bir konu addederiz Genel Kurul çalışmalarının bugüne kadar olduğu gibi Türk işçisinin bugünü ve geleceği için aydınlık yarınlar getirmesini diler, saygılar sunarım.»

Bu, aslında bir iyi niyet bildirme mesajı değil, Genel Kurula katılan Demirel'ci sendikalara ve onların delegelerine yön gösterme

HALİL TUNÇ

Çengele dikkat!

buyruğu idi. Demirel, «Milliyetçi ve memleketçi bir politika izlenerek...» demek suretiyle Türk — İş'in bugüne kadar izlediği politikadan nasıl memnun kaldıklarını belirtmekte ve böylece kendisinin memnun edenlerin de Genel Kurul'dan memnun ayrılmaları gerektiğine işaret etmekteydi.

Yalnız AP mi?

Başbakan Naim Talu da aynı incelik içinde Genel Kurulda yaptığı konuşmada, Türk — İş'in tutumundan duyduğu memnurluğu belirtiyor; bu kuruluşun 31 yıllık şerefli bir mazisi bulunduğunu, işçi — işveren ilişkilerinin huzur içinde gelişmesinde ve öteki sorunların çözümünde önemli bir varlık gösterdiğini söylüyor. Başbakan, bu Genel Kurul'un da iş ve işçi hayatı ile ilgili bir çok sorunu olumlu biçimde çözüme bağlayacağından emin bulunduğunu da ifade ediyor ve şöyle diyordu:

«İşçi — İşveren ilişkilerinde başgösterebilecek menfaat ayrılıklarının, grev ve lokavt hareketlerinin çözümlenmesinde, işçi ve işveren teşekkülleriyle Devlet tarafsız uzlaştırıcı ve arabulucu rolünü temsil eden makamlarının bir araya gelerek çare aramasını bu konudaki kanunî mekanizmanın değişmez esası olarak mütalâa ediyoruz.»

Şunu da kaydetmek isterim ki, hür ve demokratik bir rejimde sosyal ve ekonomik politikanın tes-

bitinde ve uygulamasında işçi ve işveren sendika kuruluşlarının mutlaka hükümetle aynı göüşte olmasını bekleyemeyiz.»
Demirsoy ne diyor?

Türk — İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy da Genel Kurul'un en önemli konusu olan politika değişikliği meselesine açıktan değindi. Demirsoy'un bu konuda söyledikleri sadece şunlardı.

«— Fikirler muhteremdir. Muhterem olmayan öne sürülen önerileri, Türk sendikacılığını da parlak ufuklara vardiacağı iddia edilse bile yetkili kuruluşlarca reddedildikten sonra, plâtförm değiştirerek suçlama minderine çekmektir. Bu anlayıştan sendikalar güç değil, zaaf yüklenir.»

Demirsoy'un, sosyal demokrat delegelerce de olumlu karşılanan tek sözü, geniş kapsamlı af kanununu çıkarılmasını istemesi oldu. Demirsoy, bu konudaki görüşlerini şöyle açıkladı:

«— Yurdumuzda işlenen suçların büyük çoğunluğu, geri bırakılmış ekonomik yapının sonucudur. Suçlular genellikle iş bulma imkânları sınırlı, geçim kaygısı içinde eğitim imkânlarından yararlanamamış, yahut bu olanağa hiçbir zaman sahip olamamış vatandaşlar arasından çıkmaktadır. Diğer bir kısım suçlular ise ekonomik ve sosyal bozuklukların yarattığı patlamaların mahsulüdür. Bu durumda ise «gerçek suçlu kim?» sorusunun cevabı önem taşımaktadır.»

Genel af çıkarılmalı

Türk — İş Genel Başkanına göre, Cumhuriyetin 50'nci kuruluş yıldönümünde genel af çıkarılmalı, bu siyasî çekişmelere yol açmamalı idi. Demirsoy, siyasî parti yöneticilerinin en yakın zamanda bir masa etrafında toplanarak, af kanununun «asgari müşterekleri» etrafında birleşmelerini istiyor ve «Bilhassa basın suçlarının tamamen af kapsamı içine alınmasında büyük yarar» gördüğünü belirtiyordu.

Seyfi Demirsoy, konuşmasını şöyle tamamladı:

«— Geçtiğimiz dönemde, bizim bütün iyi niyetli çabalarımıza rağmen iş çevreleri, yetkililerden de aldıkları kuvvetle çalışma barışını bozmuşlardır.»

Biz, sosyal barışın devamını ciddi olarak istiyoruz, ama, bunun için de ne haklarımızdan fedakârlık edecek, ne de haksızlıklar önün de susacağız. Biz biliriz ki, haksızlık önünde susulunca, haklarla beraber şerefler de kaybolur.

Bizim sadece işçilere değil, topluma karşı da yüklendiğimiz vazifeler vardır. Bu vazifelerin başında, çağdaş demokrasinin yurdu muzda yerleşmesi gelir. Bunun için çalışacağız, disiplinli bir dayanışma içinde bir bütün olarak gök görev yapacağız. Bizden beklenen budur. Ama üzülererek söylemek zorundayım ki, geçen devremizde sendika içi tutum ve davranışlarda geniş çapta umursamazlıklar, «dediğim dedik»ler olmuştur. Kardeşlik havası, dayanışma fikri zarar görmüştür. Sendikalar yetkili organlarının bu konuya gereği kadar önem verdiklerini söylemek mümkün değildir.

Bir kısım basında ve sendika kürsülerinde uzun müddetten beri sürdürülen birbirimizi suçlama, küçük görme, tepeden bakmalar son bulmalıdır. Parti disiplini kadar koyu bir disipline girmezsek, ilerde bizi bekleyecek büyük müşkülleri bertaraf etmemiz güçleşir.

Sendikayı amca sevgisi, men sup o'duğunuz partiyi baba sevgisi ile göremezsiniz. Aksini yaptığımız da işçinin sevgisini kaybedersiniz. Partilî olmak suç olamaz, partizan olmak suçların en büyüğüdür, kanaatimce zaman zaman nükseden partizan tutumların millete yüklediği zararların en büyüğü olmuştur. Bunlardan ısrarla çekininiz.

Herşeyi bu kongrede tartışacağız. Hem de enine boyuna ve derinliğine... Sonunda da siz sayın delegelerin vereceğiniz oyların yönüne uymak zorundayız Devlet yöneticilerini, siyasîleri, şunu bunu eleştirirken kendi zaafılarımızı yok farzedemeyiz.

Sokaklarda, balkonlarda, bahçelerde, gazete sütunlarında kirli çamaşır teşhir etmek hastalığından sakınıyoruz. Geniş ölçüde, alabildiğine hürriyet inancı içinde bu kürsüde kirlileri yıkayın. Yıkanmıyacak kadar kirli olanlar varsa, sahipleri ne «yakınız» diyorum. Sizi kongre delegesi yapan bir milyonu aşan sendika üyelerimiz basireti elden

CUMHURİYET DÖNEMİNDE

Türk sendikacılığı yeni bir dönemece doğru hızla ilerliyor. Toplumsal koşulların ve siyasal ortamın belirlediği bu dönemin alınması sendikacılığımızın geleceği açısından gerekiyor. Çağdaş dünya içinde yerini almağa çalışan ülkemizde, işçi hareketinin çağdaş düzeyin altında kalması düşünülemez. Sendikacılığımız önüne çıkan kavşakları alamazsa, Türk Demokrasisi eskisinden fazla topallamağa devam edecektir. İşçi hareketimizin bugünlere ulaşması hiç de kolay olmamıştır. Bir yüzyıla yaklaşan geçmişinde, işçi hareketimiz, karşısına çıkan engelleri aşmasını ve dönemeçleri dönmesini bilmiştir.

Cumhuriyet rejiminin ülkemizde kurulması, Türk sendikacılığının yeni bir yön almasını sağlamıştır. O zamana kadar dağınlık ve örgütsüz bir düzeyde kalan işçi hareketleri, işçi dernekliliğine izin verilmesi ile yavaş yavaş örgütlenmeğe başlamıştır. Zamanla işçi derneklerinin birbiriyle ideolojik çatışmalara sürüklenmeleriyle burjuvazi ve sermayedar çevreler bundan yararlanmasını bildiler ve işçi sorunlarını hiç üzerinde durmadan arka plana attılar. Dünya savaşları sonrasında, ülkede genel bir demokrasiye geçiş havası belirince, işçilere de sendika kurma hakkın tanındı. Ne var ki hükümetlerin ters uygulamaları bu hakkı kâğıt üzerinde bırakmağa yetti.

Siyasal parti oyunları ve hükümet baskıları, Türk sendikacılığının 1960'lara kadar gerçek niteliğini kazanmasını engelledi. Yasalar gerektiği gibi uygulanamaz oldu. Artan yabancı baskılar, ülkede gerçekleri ile bağdaşmayan ve ters düşen formülleri Türk sendikacılığına tepeden inme bir şekilde benimsetti. Ve bütün bunlara karşın 27 Mayıs devrimine kadar işçiler mücadelelerini yılmadan sürdürdüler, devrin sonrasında çıkan yeni yasalarla yeni yeni haklar elde ettiler. Batıda uygu-

lanan gerçek şekli ile sendikacılık ancak devrim sonrasında Türkiye'de görülebildi.

Ne var ki, bu raya oturuş da yetmedi. Türkiye'de sermaye çevrelerin güçlenmesi, örgütlenerek devlet yönetiminde etkili olmaları hep Türk sendikacılığı aleyhine gelişti. Amerikalı uzmanların miras olarak bıraktıkları «portilerüstü sendikacılık» işveren lehine yozlaştırılarak, tam bir sarı sendikacılık uygulamasına sürüklenmek istendi Türk—İş. Bu çeşit çıkarıcı ve işçilerin zararına girişimler sonucunda Türk sendikacılığı 1960'ların ortalarına doğru bölündü ve eski gücünü yitirdi. Bölünmeye yol açan tepkiler dinmek bilmedi ve zamanımıza kadar artarak sürdü.

SENDİKACILIĞIMIZIN

ÇIKMAZI

Sendikacılığımız bütün olumlu atılımlara karşın çeşitli çevrelerin engellemeleri ile bir türlü gerçek gelişme çizgisine girememiştir. Amerikan yardımlarıyla Türk—İş'e kabul ettirilen partilerüstü sendikacılık anlayışı, konfederasyon düzeyinde sendikacılığımızın gelişimini baltalamıştır. Ve işçi kitleleri hergün değişen kaypak bir tutumun baskısı altına girmişlerdir. Konfederasyonun çeşitli sorunlar karşısında nasıl bir tutum izleyeceğini önceden kestiremeyen sendikalar ve işçiler, kararsızlık içinde bocalamaktan eyleme geçmeğe fırsat bulamamaktadırlar. Türk—İş yöneticilerinin partilerle ve politikacılarla olan yakınlık ve uzaklıklarına göre verdikleri demeçler, aldıkları kararlar birbirini hiç tutmamakta, değil birkaç yıl, aynı yıl içinde bile çelişkili durumlar yaratılmaktadır. Bütün bu çelişkiler, partilerüstü politikanın erdemliliği savı ile örtbas edilmek istenmektedir.

Partilerüstü politika, sermaye çevrelerinin işçilerin politika dışında kalmalarını istemelerine dayanır. İşçilerin politika ile ilgilenmeleri ve giderek bilinçlenip siyasal alanda örgütlenmeleri, ülke

Türk Sendikacılığının Dönemeci

politikasında ağırlıklarını ortaya koymaları en başta işverenleri işine gelmemektedir. İşveren kesiminin en çok çekindiği nokta, işçilerin siyasal bilinç ve örgütlenme düzeylerinin gelişmesidir. Bu çekingenlik Türkiye'de normalin üstünde görüldüğünden, partilerüstü politikaya işçilere karşı çıkan kesimler sınımsız sarılmışlardır. Bu nedenle bugünkü konfederasyon politikası, işçi çıkarlarını gerçekçi bir temele dayanarak savunmaktan âcizdir.

Aslında sendikalar, siyasal partilerin üstünde kuruluşlar değildir; olsa olsa, partilerdışı örgütler olabilirler. Türk—İş yöneticilerinin her zaman abartarak üzerinde durdukları bu politikanın esası, partilerüstü değil partilerdışıdır ve düpedüz Amerikan modelidir. Amerikalılar, teorik olarak benimsedikleri bu formülü, uygulamada gerçekleştirememektedirler. Tüm Amerikan sendikaları ve işçileri her seçimde, ezilen ve emeği ile geçinmeğe çalışan halk kitlelerinin çıkarlarını savunan Demokrat Partinin adaylarını desteklemekte ve seçimi kazanmaları için milyonlarca doları verdim yapmaktan çekinmemektedirler.

Amerikalıların, kendileri bulup da uygulamadıkları formülü bize benimsetmeğe hakları yoktur. Bizim de aşırı bir bağımlılık göstererek, kraldan fazla kralcı kesilmemizin anlamsızlığı ortadadır. Avrupa'nın birçok ülkesinde görülen sendikaların işçi ve halk partileri ile bütünleşmelerini önlemek için aleştirilen bu formülün ana vatanında bile tutmadığı napaçık

ortada iken, bizim tamamen dışımızda kalan bu formül üzerinde ısrar etmek neden? Daha ne kadar sürecektir partilerüstü politika adına tutucu partilerin işçi kitlelerini istismar etmeleri?

UYANAN İŞÇİLER

Eski günler geçmiş ve işçiler artık kendi sorunlarına sahip çıkmağa başlamışlardır. Partilerüstü politika uyutmacası ile ortaya çıkan sendika ağaları ise kendi düzenlerini kurmaktan işçi sorunlarına yeterince eğilememişlerdir. İşçilerin sırtından kendi çıkar düzenlerini kuran sendika ağaları artık eskisi gibi işçileri arkalarından sürükleyemeyeceklerdir. Tersine, gidişe dur demenin zamanı çoktan gelip geçmiştir ama, egemen çevreler, alağanüstü oyunlarla sendikal gelişmeyi bir süre için dondurabilmişlerdir.

Olağan döneme geçerken, Türk—İş'in 9uncu Genel Kurulu yapılmaktadır. İşçilerin sırtından geçinen partilerüstü sendikacılık zihniyetinin hesap verme zamanı gelmiştir. Bu fırsat iyi kullanılmalıdır. TÜRK—İŞ, işçiler yararına hangi girişimleri başarmıştır? Neden işçilerin geçim düzeyleri günden güne düşmektedir, Neden, Parlamentoda çıkan yasalarda işçi haklarının kısıtlanmasına karşı yeterince bir mücadele yapılmamıştır?

Neden, son yıllarda Türk sendikacılığının dondurulmasına karşı çıkmamıştır? Bütün bu soruları yöneticilere yöneltmek delegelelerin önde gelen görevidir. Bu sorulara verilecek yanıtlar, tutarsızlığın açıklığa kavuşmasına yardımcı olacaktır.

DÖNEMEÇTEKİ UMUT

Olağan döneme geçerken yapılan bu Genel Kurul, sendikacılığımızın içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulabilmesi için olması gereken bir dönemeç olarak görünmektedir. Gerçekçi temellere oturacak, ekonomik mücadeleye yanında siyasal mücadeleyi de savunan sosyal demokrat hareket, son iki yıllık başarılı gelişimi ile dönemeçteki umut olarak belirmiştir. Son dönemde sendikal eylemlerin dondurulmasına karşın; kısa süre içinde 25 sendikayı kendi çatısı altında birleştiren sosyal demokrat hareket, partilerüstü sendikacılığa son verilerek işçi kitlelerinin kendilerinden yana olan ve işçi çıkarlarını savunan partiyi desteklemelerini önermektedir. Türk sendikacılığını siyasal partilerin elinde oyuncak olmaksızın kurtarmak isteyen bu hareketin Genel Kurul'dan galip çıkması dönemeçin başarıyla dönülmesini sağlayacaktır. Sosyal demokrat harekete, yarının sendikacılığının temellerini bugünden atacak ve tüm çalışan kitleleri insanca yaşayabilecekleri bir düzeye ulaştırmağa çalışacaktır. Artık işçi temsilcileri işveren partilerinden değil, kendi partilerinden seçilecek ve parti programlarıyla değil, işçi çıkarları ile bağlı olacaklardır. Sosyal demokrat hareketin

Türk—İş yönetimine gelmesi ile bütün işçi kitleleri tek çatı altında birleşme şansını elde edecekler, kendi oylarına ve partilerine sahip çıkacaklar ve toplumsal dengenin kurulmasına büyük katkılarda bulunabileceklerdir. Türk sendikacılığının çağdaş yönde gelişimine devam etmesi bu dönemeçin alınmasına ve dolayısıyla

Sosyal Demokratların Türk—İş yönetimini ele geçirmelerine bağlıdır. Tüm delegeler bunun bilincinde olarak oylarını kullanmalı ve çoktan iflâs eden «partilerüstü sendikacılığa» artık son vermelidir.

Çay bir Tekel malıdır, aracı — tefeci yoktur, ama, onun da girdi masrafları vardır. Çay ürününe üreticiyi birazcık tatmin edici bir alış fiyatı tespit edilirse, bunun tüketiciye yansıtacağını, sözde tüketiciyi korudukları için alış fiyatına zam yapmak istemediklerini politik cümlelerle duyurmaktadırlar. Oysa mutlu azınlıktan yana değil, üreticiden ve emekçiden yana bir politika uygulansaydı, çay kültürü ve politikası gerçekçi, bilimsel bir tutumla, plânlı ve programlı olarak ele alınsaydı hem çay ucuza maledilir, hem de kaliteli olur, halka ucuza satılır, dış piyasalarda da müşteri bulup kâr sağlardı.

Sorun ve sorumlular

Çay kampanyasını, Doğu Karadeniz'e gitmeyerek, İstanbul'da açmayı tercih eden yeni Gümrük ve Tekel Bakanı, önüne konulan raporları okuyarak verdiği beyanatta, çay sanayinin başlıca sorununun üretim fazlalığı ile iç tüketim azlığı arasındaki dengesizlik ve maliyet yüksekliği olduğunu ileri sürdü ve bu sorunu çözmek için «daha iyi kalitede çay yapmak, fabrikasyonda tasarrufu sağlamak» gerektiğini söyledi.

Üretim fazlalığının, iç tüketim eksikliğinin ve kalite düşüklüğünün nedenleri bundan önceki yazıda açıklanmıştı (TOPLUM, Sayı 56). Şimdi, o yazıda genel çizgileriyle belirtilmeye çalışılan bu sorunun ayrıntılarına inelim:

3 kilo 250 gram yaş çaydan 1 kilo kuru çay imal edilir. Geçen yılki alış fiyatına göre, kilosu 4 liradan 3 kilo 250 gram yaş çay, 13 lira tutar. Üreticiden 13 liraya alınan çay, 34 liraya maledilip tüketiciye arz edilecek duruma getirilmektedir. Yani 1 kilo çayın imal ve fabrikasyon masrafı 21 liraya yükselmektedir. Görülmemiş, işitilmemiş bir masraf! Bu, niçin böyle oluyor? Çay fabrikaları basit olduğu kadar, imalat da basittir. Üreticiden alınan çaylar soldurulur, fırınlarda kurutulur, kıvrılır, eleklerden geçirilip kalitelere ayrılır ve paketlenir. Bir de nakliye ve depolama masrafı vardır, hepsi o kadar.

Pahalıya imalatın görülen ve bilinen nedenlerini bir kez daha tekrarlıyalım:

1 — Fabrikalarda partizanlık

nedeniyle haddinden çok personel çalıştırmak,

2 — Fabrikaların sayı olarak azlığı ve teknik yetersizlik,

3 — İşlenmeyen çayların çürütülüp imha edilmesi,

4 — Paketlemenin, çay bölgesinde yapılmayıp, nakliyecilere yüz binler ödenerek İstanbul'da yapılması.

Üretim ile iç tüketim arasında ki dengesizliğe gelince: efendim, halk az çay içiyormuş, ya da kaçak çayı tercih ediyormuş.

Bakkallarda ekmek satışının bile azaldığı şu sıkıntılı günlerde yoksul halk — ki orta sınıfı da artık rahatça yoksul halkın arasına sokmak mümkündür — elbetteki çayı da idareli içecektir. Tuzu kuru olanlara, yerli malı herşeyi horladıkları gibi, yabancı çayın reklamını yapacaklardır.

Üretim fazlalığına gelince Amerika'da bile üretim fazlalığının neden ileri geldiği bellidir: Tüketim eksikliği!

Üreticiden 13 lira karşılığı alın-

Taban konusunda

Bir «taban fiyatları»dır tutturmuşlar gidiyorlar.

Tütün üreticisi, «taban fiyatı» der; çay üreticisi, «taban fiyatı» der! pancar üreticisi «taban fiyatı» der.

Atalarımız ne güzel söylemişler: «Akılsız başın cezasını sefil taban çeker.»

Tabanın acısını da, tabii, yoksul tüketici!

Üretici dramı

nan 3 kilo 250 gram çay 34 liraya maledilirse ve dışarıya kilosu 3-4 liradan satılırsa, halka 50-60 liradan verilirse, elbetteki çay üretimi azalır. Bugün her alanda pahalılık ve yokluk, mutlu küçük bir azınlık lehine, başını almış giderken ve bu, bir başbakan tarafından nasıl, «pahalılık sıhhat âla metidir» diye nitelendirilirse, günü müz Başbakanı da ondan geri kal mıyarak, hergün artan fiyatlar «Hızlı kalkınmanın bir gereği» sayıp «gayet normal bulunduğunu» beyan ederse, buna karşılık, bu yük çoğunluğu teşkil eden dargelirli emekçi ve küçük üreticilerin geliri hergün biraz daha düşerse, halktan, fazla tüketim nasıl beklenir? Fazla tüketim şöyle dursun, Türkiye, bu gidişle, normal besin alamamaktan yarı açlar diyarı haline gelmek üzeredir.

Üretici - Tüketici ilişkisi

Politikacı esnafı nasıl, hayat pahalılığının suçunu grev ve toplu sözleşme ile biraz artan işçi ücretlerine yüklüyorsa tarım alanında da, tarım ürünlerinin taban fiyatlarının biraz yükseltilmesinin, hayat pahalılığını, dolayısıyla enflasyonu tahrik edeceği, bunun acısını da en çok duragan ve dar gelirli tüketicilerin çekeceği iddia edilmektedir. Üretici ile tüketicinin a

çay: nin

rasına girip, hiçbir emek sarfetmeden, üreticinin de, tüketicinin de aleyhine milyonlar vuran aracıdan, tefeciden hiç söz edilmemekte ve gene bunlar aracılığıyla, tarım ürünleri girdi fiyatlarının nasıl yükseltilip bir soygun halini aldığı konusunda üzerinde durulmamaktadır. Sadece «traktör, ilaç, gübre vs. tarım girdilerinden alınan gümrük vergisi asgariye indirilecektir» denilmektedir. Aracılara, tefecilere, vurgunculara karşı ne gibi ciddi tedbirler alındığı, ya da alınacağı hususunda hiçbir açıklama yapılmamaktadır.

Çay ürününde de durum aynıdır. Gerçi çay bir Tekel malıdır aracı - tefeci yoktur, ama onun da girdi masrafları vardır. Çay ürünü ne üreticiyi birazcık tatmin edici bir alış fiyatı tespit edilirse, bunun tüketicie yansıtacağını, sözde tüketicieyi korudukları için alış fiyatına zam yapmak istemediklerini politik cümlelerle duyurmaktadırlar.

Oysa mutlu azınlıktan yana değil, üreticiden ve emekçiden yana bir politika uygulansaydı, çay kültürü ve politikası gerçekçi, bilimsel bir tutumla, plânlı ve programlı olarak ele alınsaydı, hem çay ucuzla maledilir, hem de kaliteli olur, halka ucuzla satılır, dış piyasalarda

da müşteri bulup kâr sağlardı. Kırsaca, üreticinin de, tüketicinin de mağdur edildiği bu ortamda sadece kaçakçılar, sahte ambalajcılar milyonlar vurmaktadır.

Çay tarımı - çay kültürü

Çay tarımına başlanalı çeyrek yüzyılı geçtiği halde, sadece top rağın çay ürünü yetiştirilmesine elverişli olup olmadığını incelemek çay tohumlarının toprağa nasıl bırakılacağını göstermek ve dört yıl sonra çayın üstten nasıl budanıp tabulaşmasının sağlanacağını, ürünün nasıl toplanacağını anlatmak için köylere mühendis ve teknisyenler gelmiş, ondan sonra bir defa olsun çay tarımı ile ilgili kuruluşlardan hiçbir yetkili ve sorumlu, üretici nasıl çay yetiştiriyor, çalışma koşulları ne durumda diye, çay üreten köylere asla gitmemiştir. Sahipsiz ve öğretmensiz kalan üretici ise edindiği pratik görgü ve bilgisiyle çay yetiştirmeğe, topla mağa devam etmiş; pek tabii olarak, bir yandan çabuk ve çok çay ürünü almayı düşünerek, bir yandan da az masrafla aynı sonuca varmayı hesaplayarak, çay kültürü ne ters düşen uygulamalara girişmiştir. Örneğin, çay tohumlarını toprağa bırakmadan önce, toprak 70 santim kazılacağı yerde, toprağı 30 - 40 santim ancak kazmış; tohumları birer metre ara ile toprağa bırakması gerektiği halde, 40 - 50 santime tohum bırakmıştır. Çay budama ve gübreleme işinde, kendi bildiği ve aklının erdiğiince yapmak durumunda kalmıştır. Sonra da, yanlış çay tarımı yapmanın kötü sonuçlarını sağlığıyla, toprak ve gelir kaybıyla ödemiştir. Ama, bunun suçunun ken disinde olmadığını da gide gide kavradığından, yeni Tekel Bakanı çay sorununu «incelemek» için Rize'ye geldiğinde, temsilcileri aracılığıyla Bakan'a, «Biz çay tarımında maalesef öğretmensiz ve eğitimsiz kaldık» demiştir. Kaliteli - kalitesiz düşünülmeden, köylüye verilen çay tohumları, kısa mesafelerle ve yalın kat toprağa bırakıldığından :

a) Çaylıklar, içinden çıkılmaz orman haline gelmiş; üreticinin ma

kina ile çay toplaması şöyle dursun, elle rahatça çay toplaması bile güçleşmiş; bu durum yağmurlu ve çiseli havalarda, yarı bellerine kadar ıslanmalarına sebep olduğundan, sağlıkları bozulmuştur.

b) Kalitesiz, çabuk kartlaşan ve çabuk sürümden düşen ince yapraklı çay tohumları, boşuna toprak kaybına ve verim düşüklüğüne sebep olmuştur.

c) Özellikle suni gübrenin, çayların köklerine daire şeklinde bırakılması gerekirken, buna imkân bulamayan üretici, çayların üzerine gelişi güzel serpmek zorunluğunda kaldığı pahalı gübreden gereken yararı sağlayamamıştır.

d) Kaliteli çay çubuklarından verimli çaylıklar üretmek hususunda ise, ilgililerden hiçbir yardım ve teşvik görmemiştir.

Ürün fazlalığından bunalmış mevcut ürünleri dahi işlemekte acze düşmüş olanlar, çay ürününün verimliliğini ve bolluğunu neylesinler? Sonuç, işlenemeyen çayları çürütüp denize dökmek olduktan sonra...

Çay üreticisi ve sosyal güvenlik

Hopa'ya kadar Doğu Karadeniz gezisine çıkan bir vatandaş, otobüste yanında oturan Karadeniz uşağına hayretle sordu:

«— Yahu, çok güzel manzara lı, yemyeşil yer buralar. Ama, evler birbirinden çok uzak; âdeta tepelerde, vadilerde ormanlara gömülmüş. Ne yol, ne iz görülüyor. Halk buralara nasıl, ne ile çıkar?»

Sevimli Karadeniz uşağı şu cevabı verdi :

«— Buralarda, bırakın arabaları

yı, at eşek bile işleyemez. Ama bizim, iki ayaklı, çok mükemmel canlı araçlarımız var; arkalarında sepet, saksığan yollarından bile geçer bunlar, alışmışlardır. Allah onlardan razı olsun.»

İki ayaklı araç derken, çocuk luğundan beri arkalarında yük sepeti eksik olmayan çilekeş kadın larını kastediyordu.

Ve kalkınan Rize

Devlet Plânlama Teşkilâtı uzmanlarından Dr. Barlas Tolan'ın yazmış olduğu «Türkiye'de İller itibariyle Sosyo - Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (1963 — 1970)» adlı kitapta, «plânlı dönemde 31 il geriledi» denilirken, ilerlediği belirtilen birkaç il arasında sosyo - ekonomik rekorun Rize'de olduğu görüşü yer almıştır. Buna ölçü olarak da, 1972 yılında çay rekoltesinin 200 bin ton olduğu, üreticilerin eline 800 milyon lira geçtiği, 1963 yılında Rize bankalarındaki hesap sayısı 21 bin 893 iken, 1970 yılında 82 bin 705'e çıktığı, dolayısıyla aynı zaman için de toplam mevduatın 222 milyon liraya yükseldiği gösterilmiştir.

Nasıl ki bir ülkede, gerçek kalkınmanın ölçüsü, milli gelirin artısından çok, asıl milli geliri yatanların kimler olduğu ve dağılımı önemli ise, çay ürününden gelen büyük gelir payının sayıca kalabalık küçük üreticiler tarafından yaratıldığını, fakat milli gelirden en az payı bunların aldığını bilmek önemlidir. Orta ve büyük üreticilerin, sayıca az olmalarına rağmen, çaydan gelen gelirin aslan payını aldıklarını bilmek çok şey ifade eder. Kaldı ki, küçük üreticiler, çay yetiştirme, hizmet ve toplama işlerini çoluk - çocuk kendileri yaptıkları halde, orta üreticiler kısmen, büyük üreticiler ise tamamen işçilere yaptırmaktadırlar. Yani azınlıkta olmalarına rağmen, çaydan elde ettikleri büyük gelir, küçük üretici gibi kendine emek ürünleri değil, çalıştırdıkları işçilerin emek ürünüdür. Küçük üretici, çayında işçi çalıştırmaya kalksa, zaten kendisine bir şey kalmaz. İşte, bankalarda yatan para, daha çok büyük ve orta üreticile-

rindir. Bir de kendilerine yeter çaylıkları olduğu halde, bir parti başkanının, ya da milletvekilinin kartıyla fabrikalarda işe girenlerin dir. Ayrıca, özellikle Rize'de enf lasyon ve hayat pahalılığından gelen, tüccar ve eşraf çevresinin git tikçe artan gelirinin bankalardaki mevduatı şişirdiği unutulmamalıdır. İşte, kalkınan Rize'nin, kalkınma hikâyesinin içyüzü budur.

İç gurbetçilikten dış gurbetçiliğe

Henüz çay ürünü yokken, bahar ve yaz aylarında gurbette çalışmakla hayatını sürdürebilen Doğu Karadenizli, kazandığı ile ancak geçinebilen küçük üretici gene de hayatından memnun görünüyordu. Ama, yıldan yıla artan hayat pahalılığı, çayın hemen hemen yerinde sayan satış fiyatı, bozulan sağlığı, onu gene gurbetçiliğe itmiştir. Bu defaki gurbetçilik, dış gurbetçiliktir, kadını kocadan, çocukları ya anadan ya babadan ayıran ve birçok aile dramına sebep olan bu dış gurbetçilik, Almanya, Fransa, Hollanda, İsveç ve

Avusturalya gurbetçiliğidir. Bugün hemen her aileden, kadın veya erkek, bir kişi, ya yâdellere gitmiştir veya gitmek için sırasının gelmesini beklemektedir. Onların deyimleriyle, «dayanan durmakta, Almanya'ya giden kurtulmakta»dır. Doğu Karadenizli küçük çay üreticisi şöyle düşünmektedir: «İstanbul'a, Ankara'ya çalışmaya gitsem de olur, amma, oralarda hem devamlı iş bulmak zor, hem de tatmin edici yevmiye vermezler. Ayrıca, aylarca parayı alamamak dolandırılmak da var. Neme lâzım giderim elin yabancıma, burada çalıştığımın yarısı kadar gayret sarfetsem (çaylığında günde 10-12 saat çalışmaktadır), güya arazimden kazandığımın en az 3-5 katı fazla para kazandıktan başka sağlık durumum da böyle feci şekilde bozulmadığı gibi, kazara hastalansam bile, çalıştığım kurum bana bakar. İnsan gibi çalışır. İnsan gibi ver, içer, giyinirim. Ayrıca biraz tutumlu hareket etmekle, 3-5 yıl içinde istikbâlimi garanti edecek kadar dünyalık yaparım. İn-

san doğduğu yerde değil, doğduğu yerde» demekte, olaylar da onların haklı olduğunu doğrulamaktadır.

Tapular hikâyesi

Cumhuriyetin 50'nci yılında Doğu Karadenizin, özellikle Rize ilçe ve köylerinin kadastro yapıp, köylünün elindeki «turalı başlıklı, Lâzistan livası ibareli, 326 Şevval/25 Teşrinisani tarihli,» Osmanlılardan kalma, artık okunması ve anlaşılması bile mümkün olmayan, küflü kâğıt parçaları alınıp, «Türkiye Cumhuriyeti» tapusu ne yazık ki hâlâ verilmemiştir. Bu yüzden Doğu Karadeniz, bitmez tükenmez sınır ve miras kavgalarının, sonu gelmez arazi anlaşmazlıklarının vurmalarına ve vurulmalarına kadar gittiği, kan dâvalarının hâlâ kökünün kazınmadığı, çileli bir bölgedir. Binbir emek ürünü çeyrek yüzyıllık çay ürününe ve dededen babadan kalma, imar ve ihya edilmiş arazisine zavallı sahipsiz köylü «arazim» diyememekte, arazim dediği, intikâl yaptırıp yeni tapu çıkartmaya teşebbüs ettiği takdirde, en azından yarım düzine neidüğü belirsiz avantacı, mirasçıymış gibi karşısına dikilmekte, ondan sonra taraflar kendilerini ya karakollarda, ya mahkemelerde bulmakta, ya da birine mezarlık, diğerine hapislane yolu görünmekte, yuvalar yıkılıp ocaklar sönmektedir. Doğu Karadenizde nüfus çok hızlı arttığını ve en yoğun olduğu, zaten çok kit olan arazinin nüfus patlamasıyla daha da kitlaştığı ve parçalandığı düşünülse, tapu ve kadastro sorununun önemi kendiliğinden ortaya çıkar Doğu Karadenizli, hiç olmazsa

Cumhuriyetin 50'nci yılında, atadan dededen sahip olduğu, imar ve ihya ettiği, çeyrek yüz yıldan fazla bir süredir çay ürünü yetiştirdiği ve her yıl vergisini ödediği, küçük de olsa, kendisi ve çocukları için büyük önemi bulunan arazisinin kadastrounun yapıp, «T.C.» başlıklı tapusunun kendisine verilmesini beklemektedir.

kaçırmamasını istiyor.»

Genel Kurul'da ilk gün

Genel Kurulun birinci gün çalışmaları salonda böylece sürüp giderken, kulislere de kazanlar kaynatılıyordu. Kulisin başlıca konusu «Türk — İş partilerüstü politikadan vazgeçecek mi, geçmeyecek mi?» sorunu idi. Sosyal demokrat delegeler, karşı taraftan olan arka daşlarını partilerüstü politikanın zararları konusunda ikna etmeye çalışırken ve buna dair çeşitli örnekler gösterirken, partilerüstü politikanın ateşli taraftarları ortaya bir takım söylentiler çıkarıyorlar ve «Sosyal demokratlar isteklerini gerçekleştiremezlerse Türk — İş'i bölecekler ve başka bir konfederasyon kuracaklar.» diyorlardı. Bu söylentiler Genel Kurulun ikinci gün çalışmaları sırasında kürsüye getirilecek ve «çirkinliği» ortaya konulacaktı.

«Altı da bir, üstü de..»

Ecevit diyor ki, «Türk — İş, partilerüstü olmamalıdır.»

Demirsoy da demek istiyor ki: «Partilerüstü olmazsak, partileraltı oluruz. Bu da bizim ezilmemiz demektir.»

Ne demişti Namık Kemal? «Altı da bir, üstü de birdir yerin; arş yığıtlar vatan imdadına!»

Galiba, partilerüstü olmanın partileraltı olmaktan hiçbir farkı yoktur. Bunca tecrübeden sonra Türk — İş, yolunu bir iyice seçmeli artık. Süleyman Demirel'in, Naim Talu'nun, işveren çevrelerinin iltifata bağduğu, yol gösterdiği bir işçi konfederasyonu, kusura kalınmasın ama, çağımızda, yokolup gitmeğe mahkûmdur.

Genel Kurul, partilerüstü politika isteyenlerle istemeyenlerin mücadelesi halinde çalışmalarına başladı ve öylece sürüp gitti.

Sosyal demokrat grupla bu gruba karşı olan Demirsoycular arasındaki ilk karşılaşma, Genel Kurul başkanlık divanı seçimlerinde kendini gösterdi. Genel Kurul başkanlığı için sosyal demokratlar, Oleyis Sendikası Baş-

SEYFİ DEMİRSOY

Şikâyet karın doyurmaz

kani Mukbil Zırtıoğlu'yu, karşı grupta olanlar ise TEK-GIDA İŞ Sendikası delegesi Zeki Gedik'i aday göstermişlerdi. Yapılan oylama sonunda Zeki Gedik'in 162 oyla başkanlığa, seçildiği anlaşıldı. Sosyal demokratların adayı Zırtıoğlu ise 74 oy almıştı.

Bu sonucu değerlendirmeye çalışanlar, Türk — İş 9'uncu Genel Kurulu'nun da Demirsoycular tarafından kazanılacağı tahminini yapıyorlardı. Ne var ki, sosyal demokratlar bu sonuçtan bile memnun görünüyörler, başkanlık seçiminin kesin bir görüş veremeyeceğini, bir hafta sürecek çalışmalar sırasında çok şeyin değişebileceğini söylüyorlardı.

Eğlenceli bir olay

Genel Kurul'da ilk gün meydana gelen en eğlenceli olay, Faşbuğ Alparslan Türkeş'in, salona 100 kadar komandosuyla girmesi oldu. Komandolar, başbuğları ortalarında, «Milliyetçi Türkiye!» diye bağırarak salonun en ön bölümüne geldiler. Ancak Türkeş, burada kendisine ayrılmış bir sandalye bulamayınca bir süre ayakta kaldı. Sonra da bir kenara çekilip olup bitenleri izlemeye başladı.

Komandolar, Türkeş salondan ayrılırken de aynı gösteriyi yaptılar. sokakta da gösterilerine devam ettiler ve böylece Genel Kurul havasına biraz da eğlence katmış oldular.

Genel Kurul'un ikinci gün çalışmaları, Büyük Sinemadan Türk Standartları Enstitüsü toplantı salonuna alındı. Ancak salon küçük olduğu için, delegelerin çoğu dışarıda kaldı, bu yüzden de ikinci gün

öğleden sonra çalışmalara devam edilemedi. Yöneticiler, daha geniş bir salon bulup, çalışmaların ora da devamını sağlayacaklarını bildirdiler.

Kavgalı toplantı

İkinci günkü çalışmalar kavgalı başladı. Çünkü, Demirsoycu delegeler, yapılacak konuşmaların kısıtlanmasını öngören bir önerge vermişler ve yapılan eleştirilere rağmen geri almaya yanaşmamışlardı. Önerge, örgüt temsilcilerinin dışındaki delegelerin yarım saatten fazla konuşamayacaklarını hükme bağlamak istiyordu. Sosyal Hizmetler temsilcisi Mustafa Sığan, Genel Başkanın açış konuşması sırasında herkesin istediği gibi konuşabilmesi için Genel Kurul'un bir hafta süreyle çalışacağını söylediğini hatırlattı. bu sözlerle önergenin birbirine ters düştüğüünü söyledi. Bu sırada, karşı gruptan Tek Gıda İş Sendikası Başkanı İbrahim Denizciler, Sığan'a hitaben, «Buraya maksatlı gelmiş kişiler var» diye bağırınca, ortalık karıştı, bir kısım delegeler birbirlerine girdiler. Bu arada Sığan'la Denizciler de karşılıklı küfürleşiyorlardı. Salonda yumruklar da konuşmaya başlayınca, bazı delegeler araya girerek kavgayı önlediler. Ancak, salondan dışarı çıkanlar, kavgalarını ve küfürleşmelerini burada da sürdürdüler.

Olay yatıştırıldıktan sonra, sosyal demokratlar ayağa kalkarak, salonda gerekli çoğunluğun bulunmadığını bildirdiler, bu nedenle önergenin işleme konmamasını istediler. Kongre başkanı, bu itirazı yerinde görerek önergeyi iş

Zırlı

Seyfi Demirsoy, Türk-İş Genel Kurulunda yaptığı konuşmada,

— Aşırı akımlar Türk işçisini etkilemez, dedi.

Yâni demek ister ki Demirsoy: «Biz, işçinin kafasını partilerüstü politika ve politikadışılık boyasıyla öyle bir astarladık ki, kendi haklarının bilincinin bu kafaya sızması olanaksızdır!»

KESKİN SIRKE

Türkeş'in partisine bağlı (nasıl bağlıysa?) ve «komando» diye adlandırılan gençler (nasıl gençlerse?) arasında kavga çıkmış, MHP'den ve Ulkü Ocaklarından istifa eden bir Ziraat Fakültesi öğrencisi (yaşı da 25!), şişlenerek öldürülmüş.

Ne derler? «Keskın sirke, kü püne zararlıdır.»

Komando bozuntuları, karşılığında şişleyecek birilerini bulamayınca elbette ki birbirlerini şişleyeceklerdir. Çünkü, şişlemek esastır onlarda!

leme koymadı ve çalışma raporu üzerinde konuşmak üzere sosyal demokrat gruptan Genel İş Sendikası Başkan Yardımcısı Ertan Andaç'a söz verdi. Andaç, Türk — İş yöneticilerinin tutumunu eleştirirken şöyle dedi:

«— Bu örgüt bir spor kulübü değil. Şayet spor kulübü olduğuna kabul edersek, bu yöneticiler Türk — İş'i Türk işçi hareketinde ikinci lige düşürmüşlerdir, di yebiliriz.»

Sosyal demokratlar

Ertan Andaç, sosyal demokratların başarı kazanamamaları halinde Türk — İş'ten ayrılarak yeni bir konfederasyon kuracakları yolundaki söylentileri de cevapladı. «Başarı kazanamamak bile yeni bir konfederasyon kurulmayacaktır.

HÜSNÜKURUNTU!

Istanbul Valisi Vefa Poyraz, AP İstanbul adayı.

Izmir eski Sıkıyönetim Komutanı Cemal Süer, AP adayı.

Eski Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar, AP adayı.

DPT eski başkanlarından Turgut Ozal, AP adayı.

Eski Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu, CGP adayı.

Melen kabinesinin Devlet Bakanı Zeyyat Baykara, CGP adayı.

Uzatalım mı listeyi?

Bir de deriz ki, 12 Mart Muhürasıyla Süleyman Demirel kabinesi düştü. Amma da saflık, değil mi?

Bu mücadele Türk — İş içinde sürdürülecektir» dedi. Andaç'a göre, Türk — İş İcra Kurulu, sosyal demokratları «aramıza nifak sokuyorlar» diye sıkıyönetim makamlarına jurnal etmişlerdi.

Andaç, işverenlerin son yıllarda devamlı olarak örgütlediklerini ve güçlerini artırdıklarını söyledi, bir siyasi partiyi destekleyeceklerini açıkça belirttiklerini ifade etti ve bu durum karşısında Türk — İş yöneticilerinin tutumunu eleştirerek şöyle dedi:

«— Türk — İş hâlâ geçici bir zaman içinde olsa bir siyasi partiyi desteklemeyi veya onun yanında yer almayı düşünmüyor. Türk — İş, Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve politik sorunlarına sosyal demokrat açıdan bakmalı ve bu şekilde bakanlarla işbirliğine girmeli, ya da bu konuda gerekli ağırlığını ortaya koymalıdır. Asgari ücretler bu kadar düşük seviyede tutulurken, işverenler işçileri köle gibi çalıştırırken, işçi yanlısı olanları küstürmek, örneğin eski Çalışma

Bakanı Prof. Cahit Talas'a karşı çıkmak kime ne kazandırır? Bura ya getirdikleri rapor dikkatimizi çekti. Meğer bunlar bizden de öteye sosyal demokrat olmuşlar! Raporunda yer alan bu görüşler, sadece bir kıskançlığın ifadesidir. İnanmadıkları görüşleri, gerçekleştirmeye

çalışmadıkları ilkeleri, rapora almışlardır. Madem ki rapordaki görüşlerinde samimilerler, neden, bu görüşlerle aynı paralelde bulunan siyasi partilerle işbirliği yapmak istememektedirler? Samimi olsalar bunu yaparlar ve böylece istedikleri şeylerin gerçekleşmesi için daha güçlü hale gelirlerdi.»

TOPLUM baskıya verildiğinde Türk — İş 9'uncu Genel Kurulu çalışmalarına devam ediyordu.

Anıl Çeçen
TÜRKİYE'DE
SENDİKACILIK

Özgür İnsan Yayınları: 1 Nisan
1973, Ankara, 242 Sayfa 15
Lira.

Uçurtmanın kuyruğu

Önce bir fıkrayı anlatalım: Hitler birgün, yanındakilerle birlikte bir tarımsal neye gitmişti, gezmek için. Koşu alanlardan birine girdiler. Hitler'i hastahaneye yeni gelmiş bir deli sanan delilerden biri, yanına sokuldu,

— Ne o ahbab dedi, sen de mi düştün buralara?

Fena halde kızdı Hitler:

— Kendine gel, diye haykırdı. Ben Hitler'im, ben Führer'im, ben Almanya'nın şeyiyim..

Deli, ağzı bir karış açığı gümeye başladı. Hitler de ha çok kızdı:

— Ne gülüyorsun be?

Deli, gülmeyi bırakarak,

— Aaaah ah, dedi, ben de böyle başlamışım... O na gülüyorsun...

Gelelim konumuza:

Milli Hareket Partisi Başkanı Alpaslan Türkeş, eski adıyla Kıbrıslı Hüseyin Feyzullah, Türk — İş kongresinin ilk günü, arkasında 100 kişilik bir komando topluluğuyla gitmiş kongreye; salona 100 kişilik takımıyla girmiş; ne yazık ki, oturacak tek bir sandalye bile bulamamış, ayakta kalmış. «Yaşasın milliyetçilik!» diye bağırarak girdikleri salondan, «Yaşasın milliyetçilik!» diye bağırarak çekip gitmişler.

Olayı duyunca, önce aklımıza uzun kuyruklu bir uçurtma geldi. Tam da, uçurtma uçurulacak hava yanı!

Sonra da...

Sonra birşey gelmedi aklımıza.

Grevler

Niyetler ve sonuçlar

Kimya—İş Sendikası, geçtiğimiz haftalar içinde, yabancı sermayeli üç büyük ilaç fabrikasında greve gitmişti. Abbott, Roche ve Pfizer ilaç fabrikalarında başlatılan grevlere, toplam 955 işçi katılmıştı. Birçok fabrikanın işçileri, çiçek ve sair hediyelerle grevleri desteklediklerini göstermişlerdi. Hatta, özellikle sosyal demokrat iktidarların bulunduğu Avrupa ülkeleri ile Güney Amerika ülkelerinde oldukça yaygın ve etkili bir kuruluş olan ICF (International Chemical Federation) adlı uluslararası işçi örgütü, Kimya—İş'in başlattığı grevleri destekleme kararı almıştı. ICF Genel Sekreteri Charles Levinson imzası ile bütün üye kuruluşlara yollanan genelgede, Kimya—İş Sendikasının Roche, Pfizer ve Abbott grevlerinin desteklenmesi istenmişti. ICF bu konuda bu üç «çok uluslu» şirketin, öteki ülkelerdeki fabrikalarında çalışan işçilerin, iş yavaşlatma, randıman düşürme gibi direnişlerle Türkiye'deki kimya işçilerine yardımcı olmasını önermekteydi.

Uluslararası işçi dayanışmasının ilk ve ilginç örneklerinden birini teşkil edecek olan Roche, Abbott ve Pfizer grevleri, bütün işçi çevrelerince merakla izlenmekteydi.

Greve niçin gidilmişti?

Birkaç gün ara ile patlayan Roche, Abbott ve Pfizer grevleri, ücret zammı ve yılda üç maaş tutarında ikramiye ödenmesi gibi konularda Sendika ile Kimya İşverenleri Sendikasının anlaşamamasından çıkmıştı. Kimya—İş Sendikası, grevlerin, işverenlerin, «Kimya—İş'i batırmak isteği ile uzlaşmaz bir tutuma girmeleri yüzünden başladığını» öne sürmekteydi. İkisi Amerikan, biri İsviçre ser-

mayeresi ile faaliyet gösteren üç işyerinde de toplu sözleşme görüşmeleri uzunca bir süre önce başlamış, ancak görüşmelerde hiçbir anlaşmaya varılamıyarak, konu, Uzlaştırma Kuruluna götürülmüştü.

Uzlaştırma Kurulunun kararları gerek işverenlerce, gerekse Sendika yöneticilerince kabul edilmedi ve işverenler lokavt kararı ahlarken, Kimya—İş Sendikası da grev kararı aldı.

Kimya—İş Sendikası yöneticileri, o günlerde şöyle diyorlardı:

«— Pek yakında, elimizdeki bütün belgeleri kamuoyuna açıklıyacağız. Bugüne kadar yurdumuzda ilaç konusunda pek çok yazı yazıldı, yayın yapıldı; ancak, bizce hiç biri sorunun kökenine inmedi. Biz, sunacağımız belgelerle bir ketlerin maskelerini indireceğiz.»

Uluslararası bir tekel olan Roche firmasının son günlerde Dünya kamuoyunu oldukça meşgul eden çıkarıcı tutumu hakkında da şunları söylüyorlardı:

«— İngiltere Tekeller Komisyonunun araştırma sonuçlarından öğrendiğimize göre, 1 kilo Librium, Roche'un İsviçre'deki ana firması tarafından 9 Sterlin'e maledilmektedir. Bu, yaklaşık olarak 324 TL. eder. Oysa bu maddenin Türkiye'ye ithal fiyatı, 608 TL. dir. Ve 5 mgr. lik 30 drajelik kutularda Librium, bugün eczanelerde 550 kuruşa satılmaktadır. Yani 150 mgr. Librium, 550 kuruşa gelmektedir. 608 TL. na ithal edilen Librium'un 1 gramı 60.8 kuruş, 1 miligramı 0.06 kuruştur. Buna göre, 30 drajeden 4 mgr. lik Librium kutularında 9 kuruşluk Librium bulunmaktadır ve 550 kuruşa satılmaktadır. Bu durumda, sözgelimi, bir hastanın, hastalığı boyunca 1 kilo Librium tüketmesi gerektiğini varsayarsak, 36 bin TL. ödemek zorunda kalacaktır.»

Sonuç ne oldu?

Yaptıkları hesapların «abartıma» olmadığını, Kanada ve Almanya'da Roche hakkında araştırmaların hızlandığını ve İngiltere'de Roche'un ilaç fiyatları üzerinde

yüzde 75'lik bir indirim yapıldığını öne süren Kimya—İş yöneticileri, şu hususu, Sağlık Bakanlığının dik katine sunuyorlardı:

«— 9 kuruşluk Librium'un 550 kuruşa satılmasıyla 541 kuruşluk bir fark ortaya çıkmaktadır. Bunun ne kadarı tabletleme, ambalajlama ve işçiliktir? Bakanlık bu konuda duyarlılık gösterecek midir?»

İngiltere hükümeti, 105. mgr. lik Librium tabletlerini 80 pundan 32 punda indirmişti. Dünyada, yıllık 200 milyon Sterlin değerinde vitamin pazarı bulunuyordu. Roche, bu pazarın yüzde 70—75'ini elinde tutuyordu. İngiltere Tekeller Komisyonu raporu üzerine Roche'un hisse senetlerinin değerinde bir düşme olmuştu. «A» gurubu hisse senedi, 180 bin İsviçre frangından 161 bine, «B» gurubu hisse senedi ise 174 bin 500 İsviçre frangından 151 bine düşmüştü.

Kimya—İş Sendikası yöneticileri bu bilgiyi veriyorlardı.

Peki, bunca açıklamadan sonraki gelişme nedir? Anlaşma ve Susma...

Kimya—İş Sendikası ile Kimya İşverenleri Sendikası yöneticileri anlaşmaya varmışlar ve önce iki işyerindeki grevlere son verilmiş, sonra da üçüncü işyerindeki grev kaldırılmıştır.

Şimdi, şöyle bir soru çıkmak tadır ortaya:

«Mademki bu üç ilaç firması bu derece büyük bir sömürü düzeni içindedir, Türkiye'deki ve Dünya'daki ilaç sömürüsü bu üç firmanın elindedir; acaba Kimya—İş Sendikası, grevler sırasında kamuoyuna ilân ettiği gibi, «elindeki bütün belgeleri kamuoyuna açıklayacak» ve «bu şirketlerin maskelerini düşürecek» midir? Yoksa, ücrete zam, maaşa zam, davamız tamam» mı diyecektir?»

Kamuoyu şimdi, Kimya—İş Sendikasından bu sorunun cevabını beklemektedir.

Arjantin

Yeni Başkan

Arjantin'in yeni devlet başkanı Hector Campora, geçen hafta cuma günü, görevi, General Launse'den devraldı. Bu münasebetle düzenlenen geniş şenliklerin yanı sıra halkla polis arasında meydana gelen çatışmalarda 12 kişi öldü. Campora ile birlikte Peron'cu Adaletçi Parti de 17 yıllık bir aradan sonra ülke yönetimini yeniden ele geçirdi. Yeni iktidarın asıl sahibi gözüyle bakılan eski diktatör Juan Peron da iki hafta içinde tekrar ülkesine dönecek. Siyasal gözlemciler, Peronist yönetim için önümüzdeki dönemin geçmişteki kadar rahat olmayacağı noktasında birleşiyorlar ve yeni denemenin Arjantin'de Peron efsanesinin sonu olacağını ileri sürüyorlar.

Yeni devlet başkanı Campora'nın ilk emri, aralarında tedhişçilik olaylarından mahkûm olmuş olan aşırı solcular da bulunan siyasi tutukluların büyük kısmının serbest bırakılması oldu...

Batı Almanya

Scheel'in gezisi

Federal Almanya Dışişleri Bakanını Walter Scheel, Ortadoğu ülkelerinde yaptığı bir haftalık geziyi tamamlayarak ülkesine döndü. Bakanın gezisi, Federal Almanya Hükümetinin Arap ülkeleriyle yakınlaşma politikasının bir aşamasını teşkil etmektedir. Alman - Arap ilişkileri, Münih olaylarından beri bir türlü düzelenmemiştir. Almanlar şimdi geniş ekonomik yardım projeleriyle bu ilişkileri düzeltmeğe çalışırken, en başta, Arap petrollerine gittikçe artan bağılıklarının etkisiyle hareket etmektedirler. Scheel Mısır, Ürdün ve Lübnan hükümet yetkilileriyle yaptığı görüşmelerde ülkesinin Ortadoğu uyumsuzluğunda tek başına uzlaştırıcı bir rol oynama olanağına sahip bulunmadığını, ancak bu yönde elinden gelen her türlü çabayı gösereceğini belirtmiştir.

Federal Almanya Başbakanı Willy Brandt da önümüzdeki günlerde İsrail'i ziyaret edecektir.

TÜRKİYE'NİN
ÇEVRESİNDE
GEÇEN HAFTAortadoğu
raporu

ERGIN EROGLU

Arap Dünyasında
emperyalizmin
en güçlü dayanağı

Çoğu Arap ülkesinin uzun süre çok önemsiz bir feodal krallık gözüyle baktığı ve küçümsediği Suudi Arabistan, günümüzde, Arap Dünyasının kaderini önemli ölçüde etkileyebilecek bir nitelik kazanmıştır. Suudi Arabistan Krallığı'nın Ortadoğu'da gitgide artan etki gücü, iki önemli özelliğinden ileri gelmektedir: ABD ve Sovyetler Birliği'nden sonra Dünyanın en zengin petrol yataklarını elinde bulundurması; Mekke ve Medine gibi kutsal yerlerin koruyucusu olarak, Arap Dünyasının dışında, Pakistan, Endonezya, Senegal ve İran gibi ülkelerle de kurduğu özel bağlarla, tüm İslam âleminin bir dikkat merkezi niteliği taşıması. Ne var ki, bu iki özellikten birincisi, günümüz dünyasında başlıbaşına bir önem ifade etmektedir ve Suudi Arabistan'ın bu etki gücünü kazanmasında birinci planda rol oynamıştır. 1967 Altı Gün savaşından sonra, Mısır'ın Arap ülkeleri arasındaki önderlik fonksiyonunun sarsılması da, bunu kendi nüfuz alanının genişlemesi için bir fırsat olarak değerlendirmek eğilimindeki Suudi Arabistan yönetiminin işini bir ölçüde kolaylaştıracaktır. İslâmiyetin etkisini değerlendirmek konusunda, Suudi

Arabistan Kralı Faysal'ın, Libya Devlet Başkanı Kadafi ile yarış halinde olduğu söylenebilir. Öte yandan, geçen Kasım ayında, Uganda, Çad, Senegal, Moritanya ve Nijer gibi Afrika ülkelerini ziyaret eden Faysal, bu ülkelere sağlayacağı para yardımları sayesinde, onları, İsrail'le ilişkilerini kesmeğe teşvik etmiş ve bu çabalarında başarıya ulaşabilmiştir.

BİR SAĞ CEPHE OLUŞTURULUYOR

Suudi Arabistan, Arap Yarımadası'nda devrimci hareketleri temsil eden ülkelerle, tutucu rejimler karşısında, gizli ya da açık, kesin bir politik tavır gerektirdiği her türlü faaliyeti sürdürmekte, bu uğurda bütün imkânlarını seferber etmiş görünmektedir. Kral Faysal'ın Umman ve Kuzey Yemen'e karşı izlediği politika, bu ülkelere yardım ve dostluk çerçevesi içindedir. Son Paris ziyaretinden önce Kahire'ye uğrayan Faysal'ın burada yaptığı temaslara, iki ülke arasında Nâsir döneminde başlayan bir yakınlaşmanın, daha da olgunlaşmakta bulunduğu izlenimini vermiştir. Faysal'ın bu ziyareti ve Sedat'la yaptığı görüşmelerden sonra, Mısır basınında, «Su-

di Arabistan'ın Arap dâvasının hizmetine girdiği» yolunda haberler yer almıştır.

Ote yandan, Basra Körfezi'nde kendi önderliğinde bir sağ cephe kurulması konusunu önemle ele alan Kral Faysal, Kuveyt'i de bu cephenin safına çekerek, Irak'taki devrimci yönetimin hedef tutulduğu komplo çalışmalarını geliştirmektedir. İran'ın bu bölgede gitgide artan askeri ağırlığı da, böyle bir cephenin oluşmasını kolaylaştıracaktır. Faysal'ın, varlığından en çok rahatsızlık duyduğu ülke ise Güney Yemen'dir. Dofar'da bağımsızlık mücadelesi veren gerilla örgütlerinin tasfiyesi için Umman'a sağladığı yardımların yanı sıra, Güney Yemen'e karşı Kuzey'deki tutucu rejimide canla başla destekleyen Faysal, iki Yemen'in birleşmesi konusunda, Güneydeki devrimci ve Cumhuriyetçi yönetimin, Kuzeyi etkilemesinden büyük ölçüde endişelenmektedir. Suudi Arabistan'da hazırlandıkları ve eğitildikleri bilinen göçmen çetelelerin Güney Yemen'e düzenledikleri sabotajlar ve provokasyonlar sık sık tekrarlanırken, ABD uzmanlarının yardımıyla, Güney Yemen sınırının 200 mil yakınına kurulan güçlü bir radar istasyonu ve yine sınır bölgesinde ABD uçaklarının inip kalktığı hava alanlarının açılması, Faysal'ın Güney Yemen ile ilgili plânlarını iyice anlaşılır hâle getirmiştir. Faysal, Arap ülkelerinde, ekonomik ve sosyal alanlarda uygulanmak istenen devrimci yenilikleri baltalamak için, milyonlarca doların harcandığı bir karşı - devrimci kampanyayı sürdürmektedir.

Araplararası zirve toplantısında alınan kararlar uyarınca, Suudi Arabistan, İsrail saldırısından zarar gören Arap ülkelerine yardım taahhüdünde bulunmuştur. Bu taahhüdünü yerine getirmektedir. Ancak bu yardımlarla birlikte bir politik baskının da işlediğine şüphe yoktur. İlerici Arap rejimlerine karşı komplolar düzenleyen aşırı sağcı ve milliyetçi örgüt «Müslüman Kardeşler» de en büyük yardımı Suudi Arabistan'dan görmektedir. Faysal'ın, Filistin Direnme Hareketi karşısındaki tutumuna gelince, paraca yapılan yardımlardan, hareketin kendi içinde bü tünleşmesini engellemek amacı güdüldüğü açıkça anlaşılmaktadır.

PETROL VE SİLAHLANMA

1972 yılında petrol üretimi, günde 6 milyon varil ulaşarak, yüzde 26,4 oranında artış göstermiştir. 1980'de 20 milyon varile yükselmesi söz konusudur. Ülkenin tüm gelirleri 1972'de, bir önceki yıla oranla, yüzde 46,7 artmıştır. El-Ahbar gazetesine göre Faysal, Güvenlik Konseyi'nin 1967 tarihli kararının uygulanmasını sağlamak amacıyla, zengin petrol kaynaklarından politik bir baskı aracı olarak yararlanma konusunda harekete geçecektir. Londra mahreçli haberinde El - Ahbar, Kral'ın bu baskıyı uygulayabilmek için nasıl bir yol izleyeceğini açıklamış, ancak diplomatik kaynaklar, Suudi Arabistan Petrol Bakanı Şeyh Ahmet Zeki Yamani'nin bu konu üzerinde yaptığı bir konuşmayı değerlendirmişlerdir. Yamani bu konuşmasında, ABD İsrail'i desteklemekten vazgeçmediği takdirde, onun daha büyük bir

petrol bunalımıyla karşı karşıya gelebileceğine dikkatleri çekmeğe çalışmıştı. Şeyh Yamani'nin sözleri, bazı Arap ülkeleri tarafından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmiş, hattâ El - Fetih lideri Yasir Arafat daha da ileri giderek, «Bu konuşma, kurtuluş savaşımızın geleceği bakımından bizi iyimser olmağa zorlamaktadır» diyebilmiştir.

Ne var ki, bu güven verici sözlerine rağmen, Yamani, bir başka konuşmasında «Biz Araplar, petrolün olumsuz bir politik silah gibi kullanılmasını denge, Batı ve özellikle ABD ile gerçek bir işbirliğinin temeli olarak değerlendirilmesini savunuyoruz» demektedir, Suudi Arabistan'ın resmi petrol politikasını açıklamaktan da geri kalmamaktadır. Aslında, ABD ve Batı Avrupa'nın büyük çıkar çevreleriyle yürütülen yakınlık ilişkileri, eskiye oranla çok daha geliştirilirken, Yamani'nin sözünü ettiği «gerçek işbirliği» anlayışı, Faysal'ın izlediği politikanın mantığına tamamen uygun düşmüştür. Madalyonun gerçek yüzü ise, ABD'nin Suudi Arabistan'dan değil, tam tersine, bölgedeki ilerici hareketlerin gelişmesinden; petrolü emperyalizme ve siyonizme karşı ekonomik ve politik, bir silah olarak kullanmaya hazır devrimci Arap devletlerinin kurulmasında ürününe kapıldığını göstermektedir. Petrol tekellerine ve emperyalizme karşı gelişmekte olan bu tehdidi uzaklaştırmak için ABD, yeni bir plân üzerindeki çalışmalarını hızlandırmıştır. Bu çalışma, ABD'nin Orta - Doğu'daki buhrana bir çözüm getirme gayretlerinin gölgesinde sürdürülmektedir. Plânda, Washington'un sâdik dostları oldukları ve bölgenin en zengin petrol yataklarına sahip buldukları bilinen İran ve Suudi Arabistan'a düşecek önemli görevler tesbit edilmiştir. Plânın amaçları, aşağıdaki iki maddede özetlenebilir:

1 — İran ve Suudi Arabistan'ın askeri gücünü artırmak ve ABD'nin bu iki ülke arasındaki denetimini yoğunlaştırmak.

2 — Her iki ülkenin, bölgedeki bütün gerici güçlerle birleşerek, devrimci eylemlere, hattâ devrimci devletlere karşı, bunların tasfiyesini hedef tutan bir sağ cephenin oluşmasında, öncül rolü oynamasını sağlamak.

İran, Basra Körfezi'nde; Suudi Arabistan da Yamani'de bu görevi yürütecektir.

Petrolün sağlanan gelirler büyük bir artış gösterirken, bir yandan da ülkedeki uranyum yataklarından gelir elde etme çabası içindeki Faysal yönetimi, 40 bin kişilik modern bir ordunun, en son model Amerikan, İngiliz ve Fransız silahlarıyla donatılmasına büyük önem vermektedir. Bu amaçla Millî savunma giderlerine, bütçede 14 milyar rial tutarında muazzam bir fon ayrılmıştır. Ne var ki, para gücüyle biraraya getirilen bu oraya - ne kadar mükemmel silahlarla donatılırsa donatılsın? ne ölçüde bir güven duyulabilir?

Askerî masrafların bu kadar büyük miktarlara ulaşmasına karşılık, ekonomik kalkınma konusunda

(Lütfen Sayfayı Çeviriniz)

AFRIKA/73

Daddah'ın Moritanyası

Bir başkan arıyor

Moritanya, Afrika kıtasının en yoksul ülkelerinden birisi olma sına karşılık kalkınma hızı bakımından Libya'dan sonra kıtada ikinci gelmektedir. Avrupalılardan önce ülkeye, Arap ve Berberiler tarafından köleleştirilen Sudan zencileri yerleşmişlerdi. Fransızlar, Moritanya'yı 1903 yılında himayelerine aldılar ve 1920 yılında da ülke bir Fransız sömürgesi oldu. Diğer Fransız sömürgelerindeki bağımsızlık çizgisine uygun olarak Moritanya da 1958 yılında Fransız Devletler Topluluğu içinde özerk, 1960 yılında ise bağımsız bir devlet haline geldi.

Bağımsızlıkla birlikte, sadece 1,5 milyon nüfuslu, fakat Türkiye'nin birbuçuk katı genişliğindeki ülkeye bir de devlet başkanı gerekiyordu. Bu da, Paris hukuk fakültesi mezunu, Senegal'de avukatlık yapmakta olan Muhtar Daddah oldu. Ancak Daddah, oturduğu bu başkanlık koltuğundan bir daha kalkmadı. Beş yılda bir yapılan Başkanlık seçimlerini yüzde 100'e yaklaşan çoğunluklarla kazandı ve hazırlattığı, başkanlık sistemini öngören anayasa sayesinde ülkesini günümüze kadar yönetmeyi başardı.

Diplomatik ilişkileri

Moritanya, dünya politikası bir yana, Afrika politikasında bile hiç

bir zaman önemli bir yer tutamadı. Yakın zamana kadar ülkenin en önemli dış politika sorununu, Fas'ın ülke toprakları üzerindeki egemenlik iddiası oluşturuyordu. Bu iddia 1969 yılında sona erdi ve iki ülke arasında karşılıklı diplomatik ilişki kuruldu. 1967 yılında Daddah yönetimi ABD ve İngiltere ile ilişkileri kesti, fakat bundan hiç kimse alınmadı; buna karşılık, eski sömürgeci ülke Fransa ile ilişkiler daha da güçlendi. Fransa'dan askeri ve ekonomik yardım aldığı gibi, onun sayesinde Ortak Pazarın ortak üyeleri arasına girdi. Buna karşılık, Afrika kıtasında demir ihracatında Liberya'dan sonra ikinci gelen Moritanya'da demir cevherini işleten Miferma şirketinin hisselerinin sadece yüzde 5'i Moritanya hükümetine, yüzde 56'sı üç ayrı Fransız şirketine ve geri kalanı da diğer ülkelerin şirketlerine ait bulunmaktadır.

Müslümanlığın devlet dini olarak anayasada yer aldığı ülkede beş yıl için seçilen Meclis üyeleri, başkan tarafından olağanüstü toplantıya çağrılmadıkları takdirde, yılda sadece iki kez bir araya gelmektedirler. 1958 yılında tamamen yeni bir şehir olarak yapımına başlanan başkent Nuakşot'un nüfusu bugün bile 25 bin kişiyi aşmamaktadır. Ülke topraklarının büyük kısmı çöldür. Ekonominin başlıca ko-

Gerekli Bilgiler

Nüfus : 1.5 milyon

Fert başına milli gelir : 180 dolar

Kalkınma hızı : yüzde 9

Okur—yazar oranı : yüzde 5

Başlıca etnik gruplar : Arap ve berberiler (% 80), Afrikalılar (% 20)

Başlıca dinsel gruplar : müslüman (% 100)

Silahlı Kuvvetler : Kara Kuvvetleri 90, Hava Kuvvetleri 100

Başlıca şehirler : Nuakşot (başkent, 25 bin), Nuadibu

Başlıca ihrac malları : demir, bakır, balık

Yönetim biçimi : tek partili başkanlık sistemidir. Başkan, tarafından beş yıl için seçilmektedir. 50 üyeli yasama meclisi de beş yıl içindir. Tek siyasal parti, Moritanya halk partisidir. Ülke, yedi bölgeye ayrılmıştır ve her bölgenin başında, başkan tarafından atanan bir vali bulunmaktadır.

lu, hayvancılıktan ibarettir. Buna rağmen, zaman zaman rastlanılan ırk kavgalarının dışında, ülkede herhangi bir siyasal huzursuzluk işareti yoktur. Bu durumda, 1976 yılında yapılacak olan başkanlık seçimlerinin en büyük favorisinin de yine 49 yaşındaki Muhammed Muhtar Veled Daddah olduğu söylenebilir.

Faysal yönetimi, tam bir umursamazlık içindedir. Ülkenin bütün zenginliğine rağmen, köylülerin ve göçebelerin yaşayışında herhangi bir değişiklikten söz edilemez. Çölün ortasında, motorlu taşıt araçları için yapılan yolların yanı sıra, göklere yükselen modern yapılar ve camiler görülebilmekte, ancak okul, hastane ve sulama şebekesi gibi sosyal tesislere sıra gelince, çok ağırdan alınmaktadır.

Petrolden elde ettiği milyarlarca doları, Orta - Doğu'da emperyalizmin çıkarlarına hizmet doğrultusunda; yürürlükteki düzenin korunması ve halkın hoşnutsuzluğunu yansıtacak herhangi bir patlamanın önlenmesinde bir araç olarak kullanmak işte, Suudi Arabistan'ın temsil ettiği misyon budur.

Arap ulusal davası adına iddialı sözler etmekten geri kalmayan Kral Faysal'ın, en az İsrail kadar Sovyetler Birliği'ni de suçlaması ve siyonizm ile sosyalizmin temelde hiçbir ayrılık göstermediklerini öne sürmesi ise, güdülen amaçlar bakımından anlamsız değildir. İsrail - Suudi Arabistan düşmanlığı, iki ülkeyi ortak amaçlarda birleştiren garip bir çelişkiyi de bünyesinde taşımaktadır.

Suudi Arabistan'ın, Arap Dünyası'nda emperyalizmin en güçlü temsilcisi olarak, şimdilik varlığını teminat altında görmesi, gerçeklere aykırı değildir. Ve bu durum, tüm Arap Milli Kurtuluş Hareketi adına bir talihsizliktir. Tabii sadece Hareket'in başarıya ulaşmasını geciktirmesi bakımından...

Hasan HÜSEYİN

Yaşasın Sıkıyönetim!

Nefsaniyet, sevgili kardeşim;
Bozguncu denilen yaratık, her yerde ve her zaman bozguncudur. Hani, akrep gibi birşey. Akrebi de okşarsın, sokar; dürtürsün sokar.

Bu bozguncular, bir süredenberi şunu yapmağa çalışıyorlar: efendim, Sıkıyönetim, gençlere ve aydınlarla ve ilericilere karşıymış. Hani, 27 Mayıs 1960'da ve ondan sonraki yıllarda «Ordu—Gençlik elele, Ordu—Gençlik elele» denildi ya, bu bozguncular, fena halde bozuluyorlardı buna; her fırsatta, Ordu ile Atatürk'ün gençliğini karşı karşıya imiş gibi göstermeğe, böylece, kendilerinin temize çıkartmağa çalışıyorlardı. Akıllarınca, 27 Mayıs 1960'ın öcünü alacaklardı. Ordudan korktukları için, ona dil uzatamıyor, gençliğe saldırıyorlar, gençliği, hem de Atatürk'ün gençliğini «tu kaka» yapmağa özeni yorlardı. Hani, Davut aleyhisselamın sesi gibi bir sesin olacak, en yüce dağın tepesine çıkacaksın, «Ulan heeey, bozguncu soyu! Atatürk'ün gençliğine dil uzatamazsın sen! Atatürk bu yurdu o gençliğe teslim ve emanet etmiştir. Dinle bakalım, 12 Mart muhtırası Gençliğe mi karşıdır, sana mı karşı!» diye bağıracaksın ve başlayacaksın, Davut aleyhisselamın sesiyle okumağa 12 Mart muhtırasını:

«Madde 1 — Parlamento ve Hükümet süregelen görüş, tutum ve icrasıyla yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasasının öngördüğü reformları tahakkuk ettirmemiş olup Türkiye Cumhuriyetinin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.»

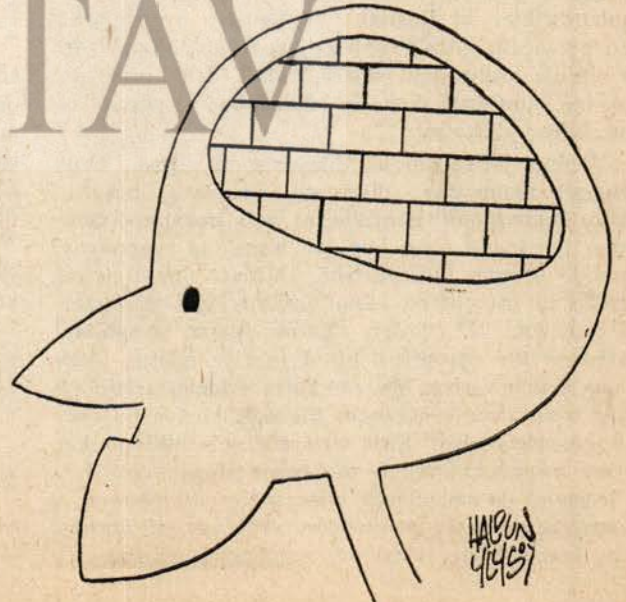
Sen söyle Nefsaniyet: bu sözler kime karşı?

«Madde 2 — Türk milletinin ve sinesinden çıkan Silahlı Kuvvetlerin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin partilerüstü bir anlayışla Meclislerimizce değerlendirilerek mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasanın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılâp kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir Hükümetin demokratik kuralar içine teşkili zaruri görülmektedir.»

Sen söyle Nefsaniyet: bu sözler kime karşı?
«Madde 3 — Bu husus süratle tahakkuk ettirilmemiş takdirde, Türk Silahlı Kuvvetleri kanunlarının kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevini yerine getirerek idareyi doğrudan doğruya üzerine almağa kararlıdır.»

Sen söyle Nefsaniyet: bu sözler kime karşı?

Bu sözleri ve bozguncuların dedikodularını yanyana getirince, «Yaşasın sıkıyönetim!» diye bağırısı geliyor insanın. Nasıl bağırmasın kardeşim; pis politikacının ne mal olduğunu Sıkıyönetim açığa çıkarttı. Sen şu yukarıdaki Muhtırayı, altını çizice çizice bir daha oku ve ondan sonraki günlerde olup bitenleri bir düşün. Sıkıyönetim olmasaydı, pis politikacı, böyle, iyot gibi açıkta kalmazdı. Ne diyor Ordu? «Hadi, yapsana arkadaş!» diyor. Peki, niçin yapmıyor politikacı? «Koltuğumu bana geri verin ki yapayım» demeğe getiriyor. Peki, daha önce niye yapmamış Anayasanın istediklerini?

«Oynasana kızım»

«Yerim dar..»

«Yerin mi dar? Peki, seni geniş odaya çıkartalım..»

«Gerim dar..»

Böyle yapanlar yalnızca pis politikacılar değildir sanma, Nefsaniyet. Sanat ve edebiyat piyasasındaki pisler de böyle yapıyorlar. İkide bir deri yanıyorlar: «Ah, ah! Şu sıkıyönetim olmasa, biz neler, neler yazardık! Neler neler yaratırdık!» Bu sözleri duyunca insanın aklına, ister istemez şu fıkra geliyor:

Adamın biri yolda gidiyormuş. Önüne bir hendek çıkmış. Adam şöyle bir zorlanmış atlamak için, fakat atlayamamış. İki adım geriye çekilmiş, gene zorlanmış, fakat gene gözü kesmemiş. «Ah ulan» demiş, «eskiden olsaydı, bunun gibi iki hendeği atlardım!» Ve sağına soluna bakmış ki kimseler yok; «Hadî ulan hıyar» demiş, «sen eskiden de bu boktun!»

Hani şimdi, «Sıkıyönetim olmasa, bizler neler yazardık!» diyenler var ya, tıpkı bu adam gibidirler. İşte Sıkıyönetim, böylelerini de açığa çıkarttı. Sıkıyönetim, bahaneler. Onlar, eskiden de bir halde gillerdi. Hem de, 1961 Anayasasının gürül gürül konuştuğu günlerde de böyle pısrık, böyle miyimdi, böyle kısır, böyle nânemolla idi bunlar. 27 Mayıs 1960'da nasıl ki çok kişi kahraman oluverdi bir anda, 12 Mart muhtırasından sonra da tıpkı öyle, «Sıkıyönetim olmasaydı..» diye sayıklayan ve kendilerinde bir halt bulunduğunu sandırtan birtakım kahraman bozuntuları türedî. Böylesi kahramanları çok güzel veren bir fıkra var:

Külhanbeyin, ama yalancı külhanbeyin biri, yen geç yengeç girmiş kahveye,

— Heeeyt ulan, diye basmış nârâyı, var mı bana yan bakan?

Kahvedekilerden biri yekini kalkmış ayağa ve külhanbeyin karşısına dikilmiş;

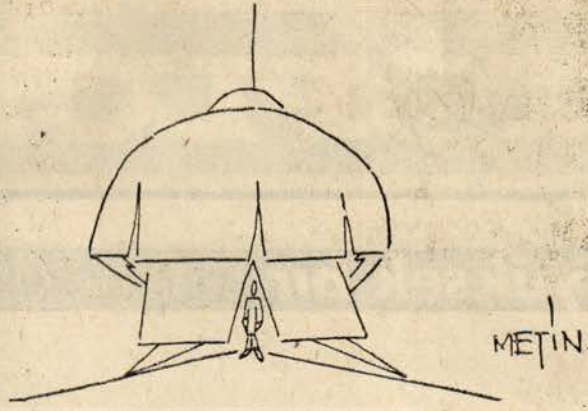
— Ben varım, demiş.

Yalancı külhanbey bakmış ki, durum vahşi, postu tuzlatacak; kolunu öbürünün boynuna atmış ve kahvedekilere bağırmış:

— Heeeyt ulan, var mı ikimize yan bakan!

Bu fıkrayı «Abdülcanbaz» oyununda bir güzel canlandırdılar ki Dostlar Tiyatrosu oyuncularları. Sen görmedin «Abdülcanbaz»ı, değil mi? Yazık! İşte seninle aramızdaki «klas» farkı!.. Sen oralarda sın, biz buralarda. Sen «Abdülcanbaz»ı göremiyorsun, bizler görüyoruz.

Demek istiyorum ki, Sıkıyönetim, şuna buna «anarşik manarşik» diyenlere meydanı boşalttı, «hadî, Anayasasının istediklerini yap bakalım» dedi. Fakat berikinde niyet kötü ya, hem iş yapmıyor, hem de ortalığı bulandırıyor, 12 Mart muhtırasını Atatürk'ün gençliğine karşı verilmiş gibi göstermeğe çalışıyor. Ne derler: «Yavuz hırsız, evsahibini bastırır» Bir öğretmen, bir öğrenciye sınıfta «tek ayak» cezası veriyor da, bir hafta arkadaşlarının yüzüne bakamıyor o öğrenci. Pis politikacıda bu yüz de yok, Nefsaniyet. Sırt sırt sırtıyor milletin karşısına geçmiş. Sanki, o muhtırayı yemek çok övünülecek ve de sevinilecek birşeymiş gibi... Aboooov.. O muhtırayı bana verseydiler, yedi yıl görünmezdim kimseciklere, Utançtan zencileşirdi yüzüm.

BÜYÜK MAĞAZA - KÜÇÜK MAĞAZA HİKAYESİ

Şuna inan ki sevgili Nefsaniyet; politika konuşmalarından bıktı usandı millet. Kime sorsam, «ben radyo dinlemiyorum» diyor. Kime sorsam, «ben gazete okumuyorum» diyor. Pis politikacıyı gören, cüzzaamlı görmüş gibi, başını çevirip kaçıyor. Sen sanıyorsun ki, birileri seviniyor; Anayasayı dilediğim gibi değiştirttim; bir de seçimleri kazanırsam, dilediğim gibi at oynatırım artık, diye. Aldanıyorsun Nefsaniyet! Anayasa değişti meğışti amma, sokakta ki hayat değişmedi, onu değiştirmeye kimsenin gücü yetmez. Etlî pilav yemeğe alışmış bir kimseye, etsiz ve yavan pilavı biraz zor yedirirsin, annadın mı! Odalara çekilip fisil fisil gülenler, avuçlarını yalayacaklar yarın. Öyle değil kazın ayağı! Köy köy, kasaba kasaba, kent kent uyanıyor halk. Hani ne derler: «canı yanan eşek, attan berk gider.» İşsizlik biryandan, pahalılık biryandan, hayal kırıklığı biryandan, öyle bir uyandırıyor ki halkı, ciltlerle kitap okusa böyle uyanmazdı. Senin anıhyacağın, köp rülerin altından harıl harıl sular akıyor, Nefsaniyet. Bir suda iki kez çimilmez, derler. Pis politikacı, vaktiyle doya doya çimdigi suyu bir daha nah bulur!..

Şimdi, kıçıkırık tayfası, hemen eteğini beline sokup, yedi mahalleyi birden dolaşacak ve «bakın, görüyor musunuz? Herkes, sıkıyönetimin kalkmasını istediği halde, Hasan Hüseyin, yaşasın sıkıyönetim, diyor. Görüyor musunuz!» diye keyiflenecek. Zaten biz de, azıcık keyiflensin bu kıçıkırık tayfası diye söyledik bu sözü: Yaşasın sıkıyönetim!

Ve ey, Atatürk'ün gençliğini «anarşik manarşik» diye çamurlamağa kalkan bozuncu pis politikacı! Hadi yap Anayasasının istediklerini, hadî yap 12 Mart muhtırasının dediklerini! İşte, meydan senin! Dolapla, düzenle, kışkırtmayla, iftirayla, ihbarla Atatürk'ün gençliğini bu hale getirdin; hadî şimdi yap bakalım yapacağını, meydan senin!

Gene yan çizmeğe kalkarsan, bu sefer seni çerkerler hesap vermeğe! Bunu da böyle bileceğin!

İşte, sevgili Nefsaniyet; pis politikacıya ve edebiyatın pislerine bunları söyledim. Haksızsam, haksızın kardeşim, de!

LALE DEVRI

YANLIŞI

Konya'daki «komando» olayını 6 sağıcı (komando) öğretmen teşvik etmiş.

Bir yanlışlık var bu işte.

Bir kere, o kişiler ya öğretmen, ya komando; hem öğretmen, hem de komando olamazlar. Komandodan öğretmen çıktığı nerede görülmüş?

Diyeceksiniz ki: «öğretmenlerden komando olmaz mı?»

Valla, o zaman da o öğretmen değildir artık, komandodur, deriz. Onun yeri de herhalde okul değildir.

ŞAH VE SİLAH

Iran Şahı, bu yıl, en modern cinsinden, 42 milyar liralık silah satın almış.

Demek ki, zevali yakın Şahın!

Herhalde bu silahları, o silahları yapan ve Şaha satan ülkelere karşı kullanı-

yacak; kendi halkına karşı kullanacak.

Oysa, 42 milyar lirayı İran halkının iyiliğine harcamış olsaydı, böylesi silahlarla korunma gereği duymazdı. Değil mi?

MÜSAMAHAYA ZAM VAR!

Ticaret Bakanı Türkel diyor ki:

«Hububat fiyatlarına yapılmış olan ortalama yüzde 20 oranındaki zammın ekmek fiyatlarını mâkul ölçüler içinde artırması müm-

MANZARA-İ UMUMİYYE

Herkesin bir «manzara-i umumiyye tablosu» çizmeğe çalıştığı şu günlerde, Şair Nedim Efendi de bir tablo çizdi :

«Aşka düştüm cân ü dil müft-i cüvânân oldu hep
Sabr u tâkat masraf-ı câk-i giribân oldu hep
Hâl kâfir zülf kâfir çeşm kâfir el-aman
Ser-be-ser iklim-i hüsnün kâfiristan oldu hep
Gerdeninden sinesinden büseler etmişti va'd
Cümlesinden neyleyim kâfir peşimân oldu hep»

Ardından şunu da eklemeyi unutmadı .

— Biz böyle dedik amma, siz gene bildiğiniz gibi anlayın. Anlarsınız ya!..

(Çok gençler için açıklama : Yâni demek istiyor ki Nedim Efendi : ka düştüm, aklımlı fikrimi gençler alıp gitti; yakamı da komando bizontuları yırttı. Şimdi ben nerden para bulup da yakamı onarttıracağım? Bakalım, modaya uygun onarabilirler mi? Yaaa, bir de bu var. Bunlar kâfir, onlar kâfir, ötekiler kâfir. Baştanbaşa kâfiristan oldu buralar (nereler acaba?). Yıllardır neler, neler, neler vâdetti bana, fakat hiçbirini yerine getirmede kâfir oğlu kâfir. Ben şimdi avcumu yalayıp oturuyorum, gördüğünüz gibi. Yazık değil mi bana?)

kündür. Ancak, bu zam da layısıyla diğer maddeler fiyatlarına haksız zamlar için emsal yapılması temayülüne hükümetimizce müsamaha olunmayacaktır.»

Yâni, bu kadar sözle anlatılmak istenilen şudur:

— Müsamahaya zam var!

Dişardan gazel

Bizim gazetelerin yazdığına göre, yabancı basının diyormuş ki: «Türkiye, devletin dümenini bir

amirale verdi.»

Buna, düpedüz, dışardan gazel derler!

Yahu, nerede görülmüş, «Devlet treni», «Devlet Uçağı», «Devlet metrosu» denildiği? «Devlet gemisi», elbette ki amirale ve rilecek, pilota, şöföre, tren şefine değil..

Şu yabancılara da hiçbir şeyi beğendiremedik gitti! Sadece petrolümüzü, madenlerimizi, ormanlarımızı, göllerimizi ve u-lar kefereler!

Kim kime de, dum duma !..

ÂŞIK HARBİ DER Kİ

Istanbul Konservatuvarı saz hocası, değerli sanatçı dostum Adnan Türközü sabah çayına bana geldi. Hoş-beş'ten sonra «Âşık Harbi'den ne haber?» dedim. Âşık Harbi, Adnan Türközü'nün şiirde «mahlası»dır. «İyi iyi dedi. Âşık Harbi, bizlerden iyi. Çalışıyor...»

Hele son yazdıklarından, son söylediklerinden bir şeyler alalım dedik.. «Kim kime, dum duma» dedi de ekleyiverdi. Aldı sazı Âşık Harbi, bakalım ne dedi :

Devir geldi zamaneler azıyor
Kardeş kardeşine kuyu kazıyor
Her gazete bir havadis yazıyor
İster oku ister isen okuma
Dünya böyle kim kime de dum duma
İçliğim kahvenin yarısı nohut
Senet protesto kalmadı nakit

Erkek isen şu musluktan su akıt
Bayılmasın bir gazoz ver koçuma
Dünya Böyle Kim kime de dum duma
Televizyon aldım reklâm çıkıyor
Baka baka insan ondan bıkıyor

Hergün gelen komşu çok can sıkıyor
Dinlemezsen sok kafayı bir kuma
Dünya böyle kim kime de dum duma
Sosyetede bütünüşler karışık
Gündüz küs duranlar gece barışık

Balo günü sönerse bir de ışık
O zaman kopar aşkta curcuna
Dünya böyle kim kime de dum duma
Kimi vardır boş keseden bol ata:
Kimi kendi kalesine gol atar

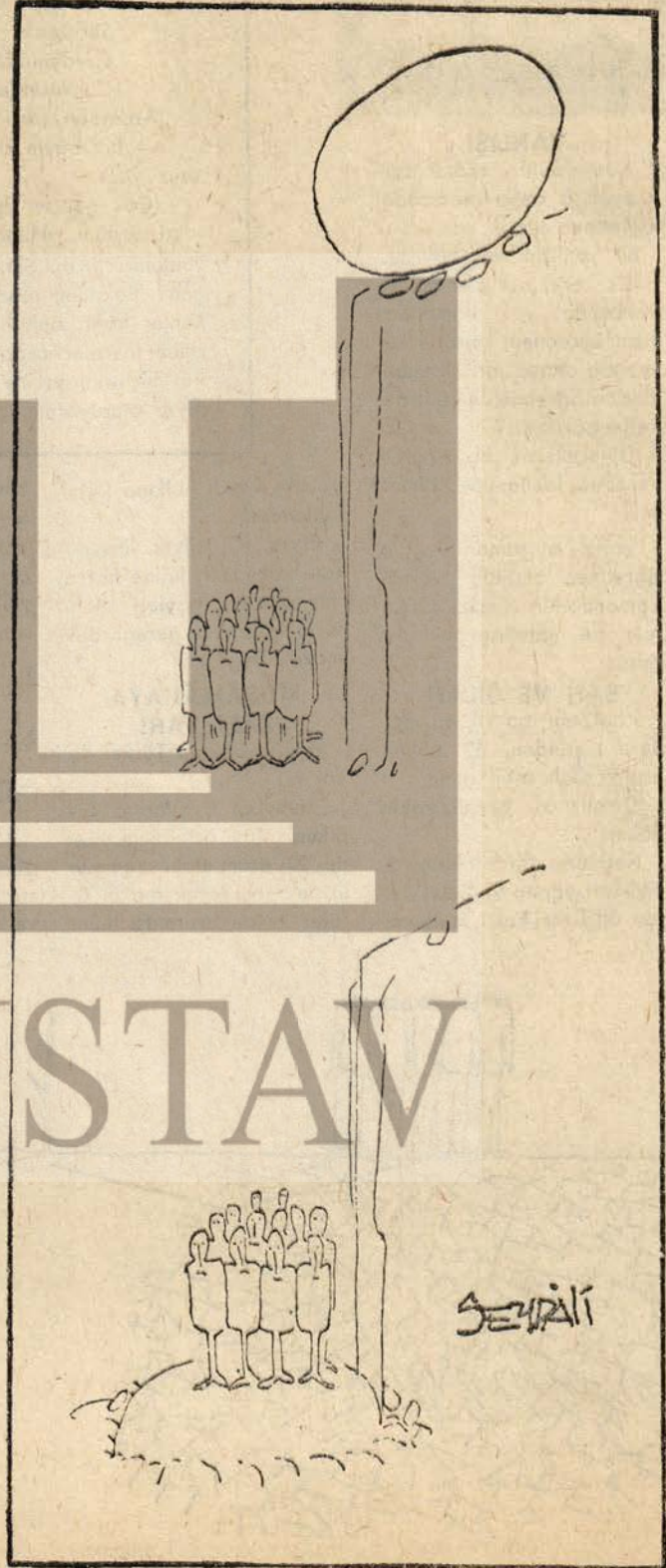
Kimi sağ gösterir birden sol ata,
Acıalt yolda çukur çıktı uğruma
Dünya böyle kim kime de dum duma
Kasap vardır, ölmüş eşek at satar
Müteahhit üç kişiye kat satar

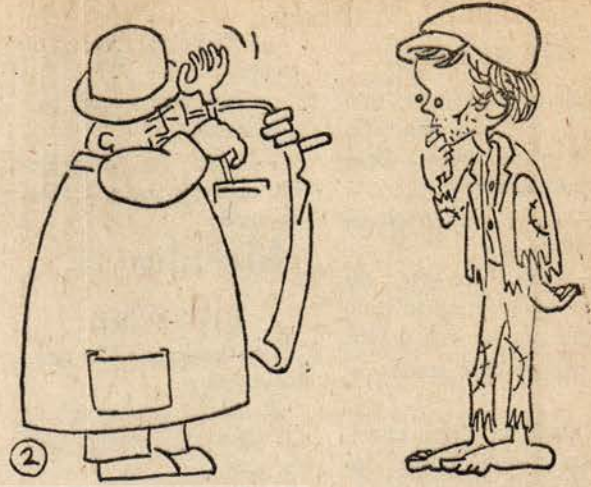
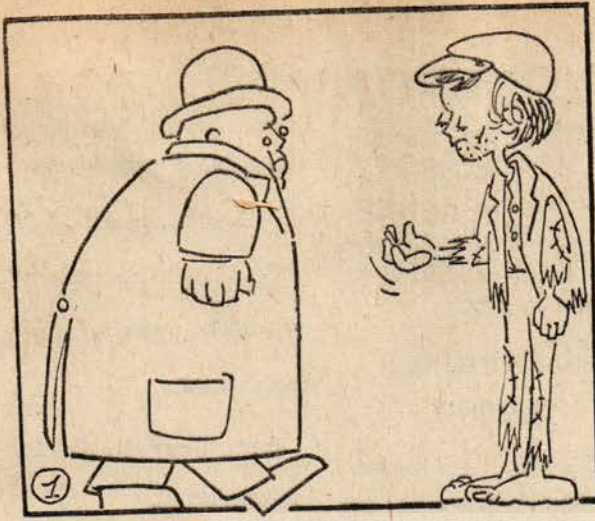
Komisyoncu telefonsuz hat satar
Rahat uyku uyutmazlar adama
Dünya böyle kim kime de dum duma
Kapıyorlar birbirinden ağızı
Oğlu babasına atar kazığı
Dipten çıkar meyvelerin bozuğu
Aman manav bana çürükten koma
Dünya böyle kim kime de dum duma
İtibar yok vermiyorlar veresi
Aman vermez şu insanın teresi
Altın olmuş bir bağımlık teresi
Çok uzatma HARBİ püf de şu muma
Dünya böyle kim kime de dum duma....

Aşağıdaki yazı ve taşlama, 15.5.1973 günlü Son Havadis gazetesinden aktarılmıştır.

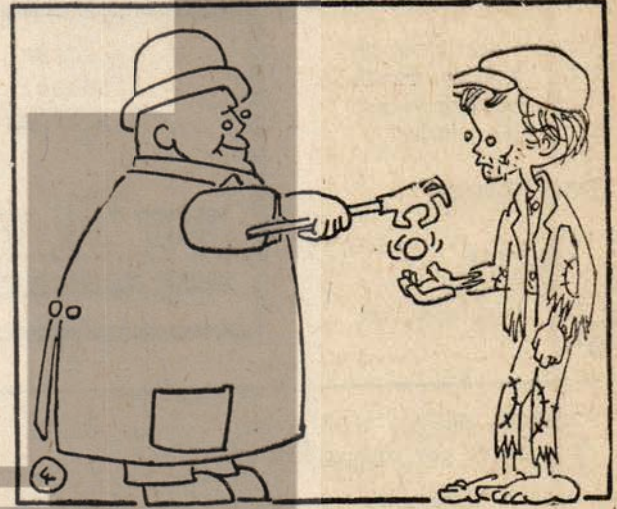
Son Havadis yazarı Tahir Kutsi Makal, «Âşk Harbi» takma adıyla çalıp söyleyen Adnan Türközü'yü tanıtıyor. Biz, taşlama yı okuyunca, elimizdeki gazetenin Son Havadis olup olmadığına kuşkuya düştük. Bakalım, siz ne diyeceksiniz.

TOPLUM

Fean
Hkyol

Bunları Biliyormusunuz ?

- 1770 yılında Paris'in nüfusu 600 bini buluyordu ve bu nüfusun 20 bini fahişeydi. 1789 ihtilâli günlerinde ise fahişelerin sayısı 30 bini bulmuştu.

(TOPLUM — Mizah'ın notu : o günkü fahişelikle bugünkü fahişelik aynı midir bakalım? Bu nokta araştırılmadığı için, «Paris'in bugünkü nüfusu kaç?» diye soramıyoruz.

- Bütün Ortacağda, akıl hastalarıyla evlenmek, siyasi nedenler dolayısıyla olağan işlerdendir.

(TOPLUM — mizah'ın notu : Politikacıların birbirlerine ikide bir «manyak», «psikopat», «çüş», «serseri» filan diye iltifat etmeleri demek ki boşuna değil!)

- Bazı kadın rahatsızlıklarının mesajla tedavisi, bugün genellikle kullanılan bir usuldür. Fakat bu tedavi tarzını bulan Tür Brandt -ki doğumu 1819 dur-, İsveç doktorlarının şiddetli itirazlarıyla karşılaşmıştı.

TOPLUM — mizah'ın notu : Dayağın frenkçe

adı «masaj»dır. Tü Brandt denilen adamın yaşadığı günlerde «feninizm» diye bir akım baş göstermişti. Herhalde, bundan dolaydır ki, kibar adıyla «masaj»a karşı çıkmışlardır.)

- 1557 yıllarında Frankfurt'ta —Frankfurt, bir Alman şehridir— toplanan belediye meclisinde, genelevler kapatıldığı takdirde bütün rezaletlerin önüne geçilemeyeceği sorunu görüşülmüştü. Aradan yüzyıllar geçti ve bundan 80 yıl kadar önce, 1900 başlarında, frenginin ortaya çıkmasıyla ahlâk düzelmeye başladı.

(TOPLUM — mizah'ın notu : Öylesi ahlâki ancak frengi düzeltir. Ahlâki düzeltmek için frengiden medet uman toplumlar, frengiden daha aşağılıktırlar. Topunun belâsını versin! Bilim adamına vur, sanatçıya vur, frengiden medet um; kepezelik bel!)

Bu haftalık da bu kadar...

Ah arkam!

Adamı yatırımlar falakaya, basıyorlarmış tabanının altına sopayı. Onlar vurdukça, adam,

— Ah arkam, ah arkam, der dururmuş.

— Yahu, demişler, biz senin tabanının altına vuruyoruz, sen ise «ah arkam, ah arkam» diye sızlanıyorsun.

— Aaah ah, demiş adam, arkam olsaydı, böyle mi olurdu ben? Fiske mi vurabilirdiniz bana?

Türkiye'de olup bitenlere baktıkça, bu fıkrayı anımsıyor insan. Arkakılar ve arkasızlar... Ah arkasızlar!

Seçimlere doğru

— AP seçimlerden ne bekliyor?

— Herhalde ,yeni - bir muhtıra!

— Tadı damağında kalmış olacak..

— Evet.. Tadı damağında, acısı da şeyinde... Ya nağında..

Girenler ve çıkanlar

Yine başladı «VC» marka yayınlar :

«Kırıkkale ve Ceyhan'da CHP'den istifa edenler, AP ye girdi.»

Bu cümlelerin şöyle olmaları gerekirdi :

CHP'den istifa edenler, AP'ye istif oldular.

Doğrusu da budur. Çünkü, «girdiler» sözünün karşılığı «istifa edenler» değil, «çıkanlar»dır.

Güvenlik tamam!

Güvenlik Mahkemeleri Tasarısı Komisyonunda ka-

bul edildi.

Artık güvenebiliriz: Can güvenliği, iş güvenliği, yarın güvenliği tamam!

Ne kaldı kalkınmamız ve çağdaş uygarlığa ulaşmamız için?

Evet... Feyzioğlu ile C. Güven Partisi...

günlük
sabah
gazetesi

* Devrimci
gerçek
demokrasinin
savunucusu

Yeni
HALKÇI
halkın dostu • halkın sesi

yurdun her köşesinde

TOPLUM—mizah'ın tefrikası olup, ayrıca para ile satılmaz ve pay kuponu dahi yoktur.

Yeniçerilikler (3)

(Çağın sayıda, «Zorba küfeleri»ni vereceğimizi söylemiştik; işte veriyoruz :)

İstanbul'un yaş sebze ve meyve ticaretine muşallat olmuş zorbalar, işi daha ileri götürmüşler, kendilerinin nişan ve işaretlerini taşıyan hususi küfeler yaptırmışlardı; bunları, büyük şehre sebze ve meyve sevkedilen Marmara iskelelerinden peyledikleri yerlere gönderirlerdi; bostan ve bahçe sahipleri, mallarını bu küfelere yüklemeye ve yeniçeri zorbasının göndereceği para ile kanaate mecbur idiler. Hatta bir seferinde, bir yeniçeri zorbası, Karamürselli bahçıvanlara pusula göndererek: Mal şu kadar noksan çıktı, bu kadarı çürük çıktı, hammaliye ve kantariye masrafları şu tuttu, sair resimler ve küfelerinizin kirası bu kadar, bana daha şu kadar borcunuz vardır, diye yazmış, bahçıvanlar da, bu pusulayı ibret olmak üzere Karamürsel'de kahvehanenin duvarına asmışlardı.

(TOPLUM—mihaz'ın notu: Yeniçerilerin küfeleri gide gide büyüdüğü için, bahçıvanların mallarıyla da dolmamış, ondan sonra «goy efendi goy, ne gorsan goy»culuk ihdas edilmiştir. «Goy goy»culuk İstanbul'dan sonra Anadolu'ya da yayılmış, halk, yeniçeri kılıklı kimi görse, şeytan görmüş gibi kaçmıştır. Şimdi de azıcık «Tahmis zorbalı»ni

anlatalım :)

O zamanlarda, kahve, değirmende çekilmez, kavrulduktan sonra Tahmisteki büyük miri dibekler de dövülürdü; saf kahveye nohut ve buna benzeyen şeyler katmamaları için, (vay namussuzlar! Kahveye nohut katma işi o zamanlar da varmış. Oysa biz, medeniyet ilerledikçe ve Türkiye geliştikçe bu işler oluyor sanıyorduk.) dibekçilerin başında her gün, ihtiyar yeniçeri ustalarından dört kişi bulunurdu. Tahmis dibeklerinde eşhasa ve kahvecilere ait her gün en az iki bin okka kahve dövülürdü; bu yeniçeri ustaları, ellerinde saf kahve ile gelenleri : «Var dolaş, falan zaman gel!» diye dibek başından zorla uzaklaştırırlar (yani, bugünkü «bugün git, yarın gel!» usulü çalışma metodu o zamanlardan kalmadır) ve sonra getirilen saf kahve yarı yarıya nohut katarlar (tıpkısı, değil mi? Vay alçaklar vay!) aradaki farkın kârını dibekçilerle paylaşırlardı. (Uç günde nasıl milyon oldu, diye şaşar kalırız. İşte böyle oluyorlar bu keraneciler.)

(Gelecek sayıda size «Semer devirmek»i anlatacağız. «Semer devirmek» bir hârika! Şu anda biz de bilmiyoruz «Semer devirmek»in ne olduğunu, amma, herhalde iyi bir şey olsa gerek..)

ŞERİAT YARGISI

«— Trabzon'dan getirildiğinde gayetle marazlı ve sümüklü bir laz uşağı iken, meyhaneci dayısının yanında masalardan artıkları, şişe diplerinden şarapları ve yerde süren bütün çerezleri mendebur gövdesine boca edip, kısa sürede, meşe kütüklerine benzedi düzü.

Dahası, memur türkçesine sarılıp «Günaydın!», «iyi işler efendim..» demelere başladı ki, kırk yıllık esnafın pirelerini ayaklandırdı.»

Kendisinden böylece söz edilen Trabzonlu Remzi, taşralılığın ve de likanlılık çağının doğal horozlukları yanında, çok iyi yürekli ve to-

sunlar gibi sağlıklı bir çocuktu. Öğle sonları gölgeye tabure çekip esnafın arasına oturur, tavla partilerini izler, şu kadar yıllık keyifçi gibi sigara dumanlayıp sade kahve ve ısmalardı kendine.

Meyhaneci dayısına durum anlatılıp «bu keresteyi azbuçuk yontması» önerildi ise de, iki sıra altı dişleriyle gülen arık dayı,

— Lâzin akli öğlene kadardır bilmey misiniz uşak? Vay başımal deyip çıktı işin içinden.

Derken, ikinci serinde bir partıya koştu esnaf. En başta da yorgancı, terzi, berber, postacı, ayakkabıcı gibi lâz esnafı ile Niğdeli halıcı ve mobilyacılar... Karşıya geçmek üzere kaldırımda bekleyen Remzi'ye, yolcu kapmaya koşuşan minibüslerden biri çarpmış, asfalta fırlatmıştı çocuğu. Gerçi dakikasında hoplayıp dikilmişti Remzi, ama ortada açık bir suç vardı. Dolmuşçu, göz göre, trafik kurallarını çiğnemişti. Herkes görüyordu bunu.

Koyu bağınazlardan lâz yorgancı, ana baba kuzusudur demeden iki tokat patlatıp aklını başına devşirdi Remzi'nin... Ve derken, çarşının ileri gelenleri, bir komite oluşturup durum vaziyetini görüştüler ayaküstü... Trafik olayı üzerindeki son söz, şeriatındı.

Kimsenin kimseyi dinlemediği ve herkesin birden konuştuğu uzun tartışmadan sonra, şertatın yorgancı belli oldu. Lâz yorgancı, kaşının birini kaldırarak açıkladı :

— Ha bu Remzi suçludur!

— Neden yahu, kaldırım kenarında duran insan suçlu olur mu? diye direten çarşı müşterisine, lâz yorgancı, Remzi'yi göstererek, ikinci bir açıklamada bulundu :

— Efendim, ha bu lâzduz, öğleden sonra kafası çalışmazdur.

Müşteriler keyifle gülüşüp dağıldılar. Remzi bir daha gelip oturmadı esnaf arasına.

Çalo

Karadoruk köyünün yaşlı köpeği Çalo, geniş bir üne sahiptir. Ve yöredeki tüm köpeklerde babaalık hakkı vardır... Aşağıdaki öykü-cük, Çalo'nun ilginç yaşantısından kısa bir alıntıdır .

☆

Mart sonunda güneş parlayıp karlar erimeye başlayınca, duvar diplerine çıkarlar dağlı köylüler. Henüz yapacak işleri olmadığından, ılık güneşin altında türlü yârenlik ve takışmalarla vakit geçirirler.

Karadoruk köyünün sâkinleri de böyle yapacaklardı elbet. Özellikle, kış boyu evlerinden çıkamıyan köyün ergin çocukları, bir eğlence arıyorlardı.

Öte yandan, ahır köşelerinde, kapı eşiklerinde kış tembelce geçiren köyün köpekleri de güneşe çıkmış, geriniyorlardı. Bir süre gâilesiz dolaşıp, sahiplerinin ayakları dibine uzandılar. Yalnızca yaşlı Çalo —duvar dibi zevklerinden yılmış olacak ki— açıkta yatmayı yeğ tutmuştu.

Eğlenme gereksinimi duyan çocuklar için köpeklerle dalaşmakta daha uygun ne olabilir ki? Erişkinler, bunu hoşça karşılayabilirlerdi işte! Karadoruklu çocuklar da böyle yaptılar. Kış süresince köy dışına çıkabilmiş tek kişinin, Avcı Kadir'in öldürüp yüzdüğü ayı postunu getirdiler duvarın dibine. Özenle dürülmüş olan kara post, kipiatsız uyuyan köpeklerin üstü-

ne fırlatılacaktı.. Böylece hem eğlenecekler, hem de köpeklerinin yürek peklğini deneyeceklerdi.

Erişkinler de kaş göz işaretleriyle çocukları özendiriyorlardı. Şu unutulmamalı ki, en yürekli köpeğin sahibi, uzun süre önemli bir övünme gerekçesi edinmiş olacaktı.

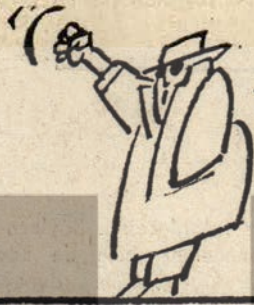
Ayı postu, önce genç köpeklerin üstüne fırlatıldı. Kara nesne gürleyip tepelerine inince, doğal bir davranışla soluğu köyün dışına aldı genç köpekler. Orta yaşlı olanları da, esenliği ahırlarda aradılar.

İllic güneşte mutluca uyumakta olan Çalo'nun ise, bu kaba oyuna tepkisi ilginç oldu. Yaşlı hayvan, uzanış tarzını bozmadan, üzerine atılan kara nesneyi kokladı ve onurlu başını tekrar yerine koyup uyudu... Köylüler, gürültülü bir coşku ile alkışladılar onu. Çalo'nun yiğitlik cevherinde bir çingri eksilme yoktu.

Karadoruklular biraz saygı, azıcıkta utanç duyarak postu çekip aldılar Çalo'nun üzerinden. Yaşlı köpeğin yiğitlik anıları ile dolu olan köylüler kutlanmak için okşadılar onu. Yazık ki, Çalo ölmüştü!

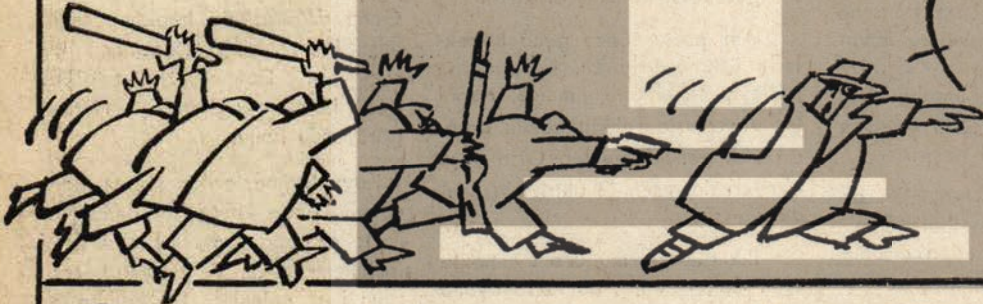
Karadoruklu erişkinler, kısa bir şaşkınlıktan sonra, birbirlerinin sırtını yumruklayıp gülüştüler... Gün kararmadan, yaşlı Çalo, ard ayaklarından bağlanıp köyün aşağısına sürüklendi.

①

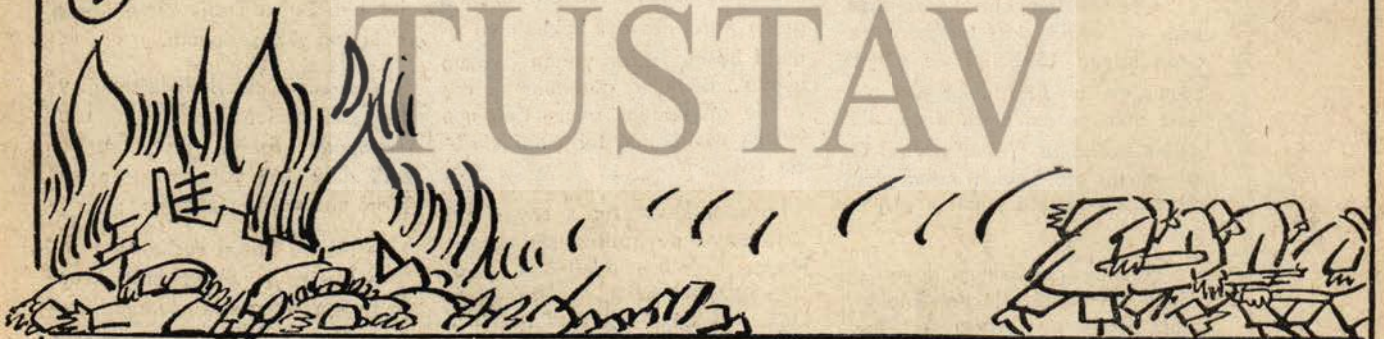
YÜRÜYELİM ARKADAŞLARIM!...
YAKALIM!... YIKALIM!...
ÖLDÜRELİM, KESELİM!

②

İLERİİİ!...
HIRSIZLARI, SÖMLÜRÜCÜ-
LERİ GEBERTELİM...

③

④

ONLARDANMIS,
GİBİ GÖRÜNMELİ
İDİM...

BEN,
GÖREVİMİ
YAPTIM...